

23—24 februari

Debatter m. m.

Torsdagen den 23 februari fm.

Sid.

Svar på frågor av:

herr Eriksson i Bäckmora ang. åtgärder för att undvika stötande ord och uttryck i radio- och televisionssändningar	5
herr Johansson i Växjö ang. försöksverksamheten med femdagarsvecka i skolan	7
herr Johansson i Skärstad ang. beräkningen av resetillägg enligt studiehjälpsreglementet	8
herr Nilsson i Tvärålund ang. reexport av kött	9
herr Larsson i Luttra ang. subventionerad import av nötkött från Danmark	10
fru Kristensson ang. skärpta straffbestämmelser för olaga narkotikahandel	12
herr Nilsson i Bästekille ang. debiteringen av arbetsgivaravgift i vissa fall	13
herr Hamrin i Jönköping ang. översyn av bestämmelserna om hantering och förvaring av hälsofarliga ämnen	14
herr Enskog ang. straffavgift vid obligatorisk besiktning av bil . . .	14
herr Turesson ang. kostnaderna för skyltar för statliga institutioner	16
herr Mundebo ang. begärd utredning om införande av en allmän förskoleundervisning och om lekskoleverksamhetens utformning	19
Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten (forts.)	23
Statens personalutbildningsnämnd, m. m.	50
Meddelande ang. ajournering av dagens sammanträde	56
Anslag till utredning angående riksdagens hus m. m.	57
Ökat djurskydd	62

	Sid.
Interpellation av herr Jansson ang. explosionsolyckorna inom spräng- ämnesindustrien	63
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Gustavsson i Ängelholm ang. utnyttjandet av exportindustriens investeringsfonder	65
herr Nordstrandh ang. verksamheten inom planeringsrådet för utbildningsfrågor	65
herr Wiklund i Stockholm ang. socialhjälpen till anhörig vid familje- försörjares intagning på kriminalvårdsanstalt, nykterhetsvårds- anstalt eller mentalsjukhus	65
herr Sjöholm ang. uppgift å debetsedel om tillgodoräknad pensions- poäng	65
herr Sjöholm ang. ledamotskap i kommunala nämnder	65
herr Lorentzon ang. risker vid användande av antibiotika vid upp- födning av djur inom livsmedelsindustrien	65

Fredagen den 24 februari

Meddelande om enkla frågor av:	
herr Björkman ang. utbetalning före påsk av de statsanställdas löner	68
herr Wennerfors ang. rätten att medföra barnvagn å statens järn- vägars bussar	68

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 23 februari fm.

<i>Sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten	23
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 12, rörande utgifterna inom civildeparte- mentets verksamhetsområde	50
— nr 28, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	57
<i>Bankoutskottets</i> memorial nr 4, om anslag till utredning angående riks- dagens hus m. m.	57
— utlåtande nr 5, ang. ändrad lydelse av 16 § lagen om sparbanker	62
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. lag om tillfällig ökning av rege- ringsrådets antal	62
— nr 6, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om kommunal trafiköver- vakning	62
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. vissa av Internationella arbets- organisationens allmänna konferens vid dess femtionde samman- träde fattade beslut	62

	Sid.
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. flyttning av stoftet efter politisk flykting.....	62
— nr 2, om ökat djurskydd.....	62
— nr 3, om domstolsprövning av körkortsindragning.....	63
— nr 4, om uppskov med övergången till högertrafik.....	63
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. information om sociala förmåner samt om samhällets verksamhet m. m.....	63

Torsdagen den 23 februari em.

<i>Bevillningsutskottets</i> memorial nr 10, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut angående ändring i förordningen om allmän varuskatt, m. m.....	66
--	----

Torsdagen den 23 februari

Kl. 10.00

§ 1

Svar på fråga ang. åtgärder för att undvika stötande ord och uttryck i radio- och televisionssändningar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Eriksson i Bäckmora har frågat statsministern, om han är villig att personligen överlägga med ansvariga chefer i Sveriges Radio om åtgärder för att i sändningsprogrammen undvika ord och uttryck, som på allmänheten kan verka stötande och sårande. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Kungl. Maj:t har utsett ett särskilt organ, radionämnden, med uppgift att pröva i vad mån Sveriges Radio handhar programverksamheten i överensstämmelse med de riktlinjer, som anges i gällande överenskommelse mellan staten och Sveriges Radio angående rundradions programverksamhet. Den som anser, att Sveriges Radio i något program inte följt angivna riktlinjer, kan göra anmälan härom till radionämnden.

Jag vill tillägga att jag har lämnat exakt samma svar vid minst ett tiotal tidigare tillfällen, då frågor ställts här i kammaren angående enskilda programinslag.

Vidare anförde:

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för svaret.

Att jag vände mig till statsministern

med min fråga sammanhänge med vad statsrådet Palme själv just nu nämnde, nämligen att statsrådet ofta besvarar frågor rörande Sveriges Radio med att han inte har någon möjlighet att öva inflytande på programfrågor.

Denna gång har jag formulerat min fråga litet försiktigare och bara efterlyst överläggningar, alltså inga råd eller direktiv till ansvariga chefer i den fråga det här gäller. Och den vägen måste väl ändå stå öppen, om vederbörande anser sig ha orsak till sådana överläggningar. Svaret i dag är tydligen av samma innehåll som tio gånger tidigare i denna fråga, men jag vill säga att det ändå är hållet i en anständig ton.

Jag tror jag vågar försäkra statsrådet Palme att en betydande del av svenska folket har reagerat mot den smaklöshet och förgrovnig som förekommer i vissa programinslag. Vad jag här uttrycker är ingen politisk åsikt; såvitt jag har kunnat konstatera går denna reaktion igenom alla politiska partier.

Om man i programmen försökte undvika ordval som är stötande och sårande för tukt och sedlighet, tror jag att mycket få människor skulle uppvakta statsrådet Palme och be att få tillbaka detta ordval. Däremot är det oerhört många som reagerar när sådana inslag förekommer. Är det då orimligt att ställa frågan, om ansvariga chefer och myndigheter är villiga att ta hänsyn till allmänhetens önskingar i en dylik smakfråga? Är man inte villig att ta sådana hänsyn, får vi väl bara konstatera att TV och radio är på väg att utvecklas till vår största porrcentral med all den genomslagskraft som dessa massmedia har. Då har man väl här-

Svar på fråga ang. åtgärder för att undvika stötande ord och uttryck i radio- och televisionssändningar

näst, förmodar jag, att vänta Per Oscarssons uppträdande som väl då blir den verkliga seansen med hänsyn till den stigande skala som han tillämpat på detta område. För egen del anser jag att det här bara är en fråga om smak och hänsyn. På den punkten är jag helt överens med radiochefen. Problemet är då om Sveriges Radio skall acceptera de normer i fråga om tukt och sedlighet som i övrigt gäller i vårt lagbundna samhälle.

Jag ber, herr talman, med dessa ord att få tacka för svaret, som visserligen inte innehöll mycket men som gav tillfälle att framföra dessa synpunkter.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Herr Eriksson i Bäckmora kanske inte har en så utpräglad förmåga att tala ur skägget när det gäller det som han tycker illa om. Frågan gällde ord och uttryck, som kan verka stötande eller sårande.

Nu vill jag först och främst slå fast, som jag har gjort så många gånger förut i denna kammare, att Sveriges Radio är ett oberoende företag och att jag inte har någon möjlighet att lägga mig i de enskilda programmen. Radionämnden är den klagomur dit den som är missnöjd kan vända sig. Det är en parodisk tanke att hans excellens statsministern skulle uppkalla de höga cheferna för Sveriges Radio och säga till dem att de skall akta sig för att säga så där en gång till.

Att försöka konkretisera herr Erikssons i Bäckmora tanke att regeringen skall försöka ha ett inflytande på de ord som användes av Sveriges Radio är naturligtvis helt oförenligt med de allmänna riktlinjerna. Den överenskommelse som garanterar Sveriges Radios oberoende och självständighet säger bara i allmänna ordalag, att företaget skall iaktta god smak osv. De konkreta åtgärderna överlätes åt Sveriges Radio.

Jag kan inte inse att man på något sätt skulle kunna handla annorlunda, när staten i sommar skall ingå en ny överenskommelse med Sveriges Radio. Den enda möjligheten, tekniskt och konstitutionellt, vore att till denna överenskommelse foga en bilaga, i vilken funnes uppräknade de ord som icke finge användas i radio och TV. Jag föreställer mig att det vore en ganska grannliga uppgift att upprätta en sådan lista, även om vi skulle kunna dra nytta av herr Erikssons eminenta sakkunskap på området. Jag tror att det skulle uppkomma en hel del gränsdragningsproblem, som skulle vålla betydande svårigheter.

Jag ser därför ingen annan lösning än att man får fortsätta på den väg man slagit in på, dvs. en allmän överenskommelse som garanterar radioföretagets oberoende ställning och som bygger på ansvar hos och förtroende för dem som sköter Sveriges Radio. Dessutom finns det ju en möjlighet för den som är missnöjd att framföra klagomål till radionämnden, vilken för övrigt kommer att förstärkas, enligt den radioproposition som riksdagen antog i höstas.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! I det som statsrådet Palme sade nu fanns väl egentligen ingenting nytt utan bara sådant som vi vetat tidigare. Det är tydligt att statsrådet inte anser sig ha möjligheter att ens föra överläggningar med Sveriges Radio på den här punkten. Statsrådet Palme är ju chef för kommunikationsdepartementet, under vilket Sveriges Radio lyder. Men ändå är så underdånig Sveriges Radio och TV att han inte ens vågar begära överläggningar i en fråga, som en stor del av svenska folket bestämt önskar få ändring i.

Jag anser att statsrådet Palme på denna punkt också skulle uppta allvar-

Svar på fråga ang. försöksverksamheten med femdagarsvecka i skolan

liga överläggningar med sin regeringskollega i justitiedepartementet, ty jag tycker det är ganska stort glapprum mellan det man kan tillåtas uppföra i TV och det som samhället i övrigt tillåter.

Det finns ju en lagparagraf som behandlar sårande av tukt och sedlighet och enligt vilken personer som gjort sig skyldiga till någon enstaka förseelse kan släpas inför domstol och dömas till böter eller fängelsestraff. Men om samma handlingar utförs i TV, inför miljoner tittare, då är det ett program, då är det underhållning. Varför låter man under sådana förhållanden inte de personer, som har sådana tendenser, uppträda i TV? Då skulle de ju slippa drabbas av bötes- eller fängelsestraff — de kunde i stället få litet betalt.

Detta skulle faktiskt, herr talman, bli kontentan av herr Palmes resonemang. Jag tycker emellertid att man borde kunna slopa program av detta slag i TV.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag tror att här föreligger en grundläggande missuppfattning hos herr Eriksson i Bäckmora. Sveriges Radio faller väl också under den allmänna strafflagens bestämmelser. De uttryck som herr Eriksson i Bäckmora uppenbarligen avser har ju förekommit i tryckt skrift vid både ett och två tillfällen utan att detta lett till ingripanden från åklagarnas eller domstolarnas sida. Det råder alltså ingen som helst skillnad härvidlag mellan Sveriges Radio och allmänheten.

Herr Eriksson i Bäckmora har här rört sig på det allmänfilosofiska planet och jag vill gärna ställa en fråga: Vad är det egentligen som är fult? Att kasta bomber på oskyldiga människor är fult, krig och våld är fult. Jag tror inte att man skall begränsa det som är fult till

sexuallivets område som debatten i så stor utsträckning tenderat att göra.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Jag vill endast säga att jag i denna debatt undvikit att tala om fult och fula ord. Jag har endast talat om det som på allmänheten kan verka stötande och sårande. Jag beklagar det negativa svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. försöksverksamheten med femdagarsvecka i skolan

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Johansson i Växjö har frågat, om jag är beredd att i avvaktan på att skolarbetstidsutredningen slutför sitt arbete medverka till att där försöksverksamhet med femdagarsvecka pågår samtliga skolor inom ifrågasvarande gymnasieupptagningsområde ges möjlighet att förlägga undervisningen till fem av veckans dagar.

Skolarbetstidsutredningen är inne i slutskedet av sitt arbete. Tryckning av utredningens betänkande pågår. Jag är inte nu beredd medverka till någon förändring av pågående försöksverksamhet med femdagarsvecka.

Vidare anförde

Herr JOHANSSON i Växjö (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på min fråga.

Statsrådet säger att utredningen är i sitt slutskede och att han därför inte kan ge något löfte om en utvidgad försöksverksamhet när det gäller 5-dagarsvecka i skolorna. Vi vet att försöken med 5-dagarsvecka hittills har utfallit till belåtenhet. Såväl föräldrar och ele-

Svar på fråga ang. beräkningen av resetillägg enligt studiehjälpsreglementet

ver som lärare har varit nöjda. Vi vet också att 5-dagarsveckan i stort sett blivit ett faktum när det gäller arbetslivet, och det bör därför vara naturligt att skolans verksamhet anpassas till denna arbetsrytm.

Vad som i dag väcker irritation ute i bygderna är att i många fall en samordning av skoltiderna inom t. ex. ett gymnasieområde inte gjorts. Det är en stor fördel för hemmen och familjerna, om barnen som kanske går i skilda skolor har något så när lika skoltid åtminstone när det gäller antalet läsdagar i veckan. Man kan då bl. a. planera veckoslutet på ett för familjen bättre sätt. I dag kan situationen för en familj vara den, att man dels har barn med 5-dagarsvecka och dels barn som går i skolan även på lördagar. Detta är inte något eftersträvsvärt. Det skulle vara av stort värde om alla skolbarn i familjen kunde få lika antal skoldagar i veckan, alltså 5-dagarsvecka.

I dag har många av våra mellan- och högstadieskolor ett regionalt stort upptagningsområde. Då kommer skolskjutsproblemet in i bilden. Det går inte att bestrida, att man utnyttjar skolskjutsarna på mest rationella sätt, om man samordnar lästiderna för eleverna. I annat fall måste kostsamma skolskjutsdubblingar företagas. Jag anser, att där försöksverksamhet med 5-dagarsvecka pågår samtliga skolor inom ifrågavarande gymnasieupptagningsområde bör ges möjlighet att förlägga undervisningen till fem dagar i veckan. Då skulle de irritationsmoment som jag nämnt falla bort.

Jag vill även peka på ett annat problem som är förbundet med den långa skolvägen för många elever. Jag känner till en högstadieskola i min hemtrakt, som har ett så stort upptagningsområde, att vissa elever har en sammanlagd restid av upp till fyra timmar per dag. Detta är i och för sig högst otillfredsställande. Enbart resorna är ju ett rejält dagsverke för dessa skolelever.

När man därtill vet att de skall företaga denna långa och tröttande resa för lördagens fyra — ibland färre — lektioner, så blir förhållandet än mer orimligt. Eleverna skulle med en ändring till 5-dagarsvecka besparas en krävande arbetsdag i veckan, vilket de så väl behöver.

Till skolstyrelsen för denna skola har flera petitioner från föräldrar kommit in, i vilka man väddat om ett införande av 5-dagarsvecka så att man finge samma antal skoldagar som i den intilliggande gymnasieorten. Man har också skrivit till Kungl. Maj:t men fått ett nekande svar.

Jag vill tacka herr statsrådet för svaret. Jag hade nog hoppats att han skulle se litet mera positivt på detta problem. Herr statsrådet säger visserligen att utredningen är i sitt slutskede, men det kan dröja länge innan den är helt klar och proposition kan skrivas. Det vore intressant att veta när statsrådet tror att denna proposition kan komma på riksdagens bord.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. beräkningen av resetillägg enligt studiehjälpsreglementet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad har frågat, om åtgärder har vidtagits för ändring av studiehjälpsreglementet, så att resetillägg skall grundas enbart på färdvägens längd mellan bostad och skola, eller om jag överväger att vidta sådana åtgärder.

Frågan avses inom kort bli behandlad i proposition till riksdagen. Jag är därför inte beredd att svara på frågan nu.

Vidare anförde

Herr JOHANSSON i Skärstad (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Eftersom detta ärende snart kommer att behandlas vill jag bara göra följande kommentar.

Det är hög tid att den orättvisa försvinner som de nu gällande reglerna utgör när det gäller resetillägg för studerande. År 1965 aktualiserade vi detta problem motionsvägen. Vi framhöll då att resetillägget bör utgå efter färdvägens och inte efter fågelvägens längd. Motionen remitterades till centrala studiehjälpsnämnden. Den 21 december 1965 gjorde studiehjälpsnämnden framställning hos Kungl. Maj:t om att en ändring skulle komma till stånd. Vi har väntat på att någonting skulle komma att ske, och vi hoppas, när propositionen nu lägges, på en positiv lösning så att detta irritationsmoment försvinner.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. reexport av kött

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund har frågat, om till Sverige importerat salmonellainfekterat kött med stöd av gällande bestämmelser kan reexporteras för användning som föda.

Som svar vill jag meddela att kött som vid veterinärbesiktningen vid ankomsten till Sverige inte godkänns för införsel på grund av påträffad eller misstänkt förekomst av salmonellabakterier får disponeras av importören på de villkor veterinärstyrelsen föreskriver i varje särskilt fall. Vid en eventuell försäljning till annat land åtföljs varan av ursprungslandets intyg om köttets beskaffenhet. Kontrollen vid in-

Svar på fråga ang. reexport av kött

förseln till det mottagande landet sker självfallet enligt detta lands bestämmelser.

Vidare anförde:

Herr SUNDKVIST (cp):

Herr talman! Då herr Nilsson i Tvärålund är förhindrad närvara vid detta plenum, har han bett mig att mottaga svaret på den fråga han har ställt.

Jag vill då först tacka jordbruksministern för svaret. Jag är inte helt belåten med detta — jag antar att herr Nilsson i Tvärålund inte heller skulle ha varit det. Av svaret får jag den uppfattningen, att jordbruksministern skjuter denna allvarliga fråga framför sig. Han bara konstaterar själva förfaringsättet men säger ingenting om att man här tänker vidta några åtgärder för att ge frågan en tillfredsställande lösning. Det hade givetvis varit bättre, om jordbruksministern hade fastställt att tillämpningsförfarandet är besvärligt och rent av osnyggt och att åtgärder kommer att vidtagas för att få en ändring till stånd.

Svenska importörer kan reexportera kött som i Sverige inte anses vara lämpligt som människoföda. Det är ur rent mänsklig synpunkt felaktigt och förkastligt att förfara på detta sätt. Främst är det här fråga om salmonella-infekterat kött. Att säga att detta är en form av bakteriologisk krigföring är kanske att ta till överord, men det ligger väl en del däri.

Det är alldeles givet att vårt förfaringsätt i fråga om dessa köttpartier, vilka i Sverige betraktas som olämpliga som människoföda och därför blir reexporterade till annat land i Europa, i allra högsta grad kan skada vårt anseende. Förutom de rent mänskliga synpunkter man kan lägga på det hela är förfaringsättet alltså ur svensk synpunkt beklagligt.

Även om jordbruksministern här inte, som jag hade hoppats, avgivit nå-

Svar på fråga ang. subventionerad import av nötkött från Danmark

got löfte om att ta itu med frågan, är jag tacksam för svaret.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Herr Sundkvist ansåg att jag hade gått omkring denna fråga. Om han kunnat få den uppfattningen tror jag inte att han har läst svaret med eftertanke. Jag säger däri — vilket jag trodde var ett självklart förhållande — att det bör ankomma på varje särskilt land att bestämma under vilka förutsättningar man tar in varor i det egna landet. Följande har exempelvis inträffat. Ett parti kött som exporterades från ett annat europeiskt land till Sverige underkändes just på grund av förekomsten av salmonellabakterier. Det landet skickade hit representanter för sin myndighet vilka konstaterade att »enligt våra bestämmelser skulle detta parti utan vidare ha godkänts». De ställde sig oförstående till den svenska bedömningen av infektionen.

Herr Sundkvist menar alltså att vi skall ha regler, enligt vilka vi dels kan förhindra att varan införes i landet, dels kan omöjliggöra för exportörerna att försöka placera partiet på annan marknad. Jag vet inte hur vi över huvud taget skulle kunna införa en sådan ordning på handelsområde. Herr Sundkvists önskemål i det avseendet rimmar mycket illa med den suveränitet som alla länder naturligtvis bör ha.

Herr **SUNDKVIST** (cp):

Herr talman! När jag säger att jordbruksministern skjuter frågan framför sig, menar jag att han bara gjort ett rent konstaterande av hur förhållandena är. Vad jag i min okunnighet inbillat mig var att man kanske skulle kunna fordra att på de svenska importörerna ställdes så kraftiga krav redan vid importen och redan vid köpet, att sådana här partier inte skulle komma till Sverige. I så fall skulle man helt enkelt slippa förfaringsättet.

Jag hade — även det i min okunnighet — inbillat mig att det skulle finnas möjlighet att returnera varan. Det är ju så åtminstone i det vanliga livet, att om man inte godtar en vara som man köpt har man rättighet att returnera den till säljaren. Jag tycker att det hade varit mera snyggt om man kunnat göra på det sättet än att i dessa fall reexportera en vara som vi betraktar som olämplig.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag skall inte vidare fortsätta denna debatt utan jag överlämnar åt kammarens ledamöter att bedöma de möjligheter som kan föreligga att handla på annat sätt än som jag har beskrivit.

Det faktiska förhållandet är att vi i Sverige har strängare bestämmelser än man tillämpar i något annat europeiskt land; möjligen har England och Holland under de senaste åren visat intresse för samma stränga bedömning av salmonellainfikerat kött som vi har gjort i Sverige.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. subventionerad import av nötkött från Danmark

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Larsson i Luttra har ställt vissa frågor till mig angående import av nötkött från Danmark.

I 1963 års avtal mellan Sverige och Danmark angående samhandeln med jordbruksprodukter inom EFTA har den svenska regeringen förklarat sig beredd att överväga åtgärder som kan tillvarata danska intressen i fråga om avsättningen av vissa jordbruksproduk-

Svar på fråga ang. subventionerad import av nötkött från Danmark

ter på den svenska marknaden. Exporten av danskt nötkött till Sverige har under senare år kraftigt minskat. Åren 1959—1961 uppgick exporten sålunda till i genomsnitt drygt 7 000 ton mot endast 500 ton år 1966.

Såsom en kortfristig lösning för att underlätta den danska exporten av nötkött till Sverige förklarade sig den svenska regeringen våren 1966 beredd att fram till den 1 juli 1967 vid bestämmandet av det belopp, som enligt nyss nämnda avtal årligen skall tillfalla Danmark, beakta vissa förluster vid dansk nötköttsexport. Överenskommelsens närmare innehåll har jag redovisat i ett interpellationssvar den 25 maj 1966. Giltighetstiden för nämnda överenskommelse har nyligen förlängts till den 1 september i år.

På dansk begäran har överläggningar upptagits om den danska nötköttsexporten till Sverige efter den 1 september i år. Överläggningarna har ännu ej slutförts. Om en överenskommelse träffas som innebär ändring i det svensk-danska jordbruksavtalet, kommer den att föreläggas riksdagen.

Vidare anförde:

Herr LARSSON i Luttra (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för svaret. Frågan föranleddes av en tidningsuppgift att det danska lantbruket och dess exportorganisationer hade sagt ja till som det heter i uppgiften »Sveriges anbud» om import av mellan 2 000 och 3 000 ton oxkött till reducerade priser. Oavsett om tidningsuppgiften var riktig eller inte borde enligt min mening ett klarläggande av frågan från auktoritativt håll ske, och det var anledning till att jag ställde frågan.

Vi har ju här i landet ett numera ganska besvärande köttöverskott genom en stor utslaktning av kor och genom en kontinuerlig ökning av ungdjursslakten.

Dessutom pågår det ju förhandlingar om jordbrukspriserna. Inom jordbruket är man självfallet angelägen att få veta vilka avtal som eventuellt har träffats, eftersom de måste inverka på det svenska jordbrukets villkor, så mycket mer som det enligt tidningsuppgifterna är fråga om subventionerad import. I ett läge där vi har exportöverskott måste importen medföra att motsvarande kvantitet svenskt kött skall pressas ut på exportmarknaden utöver den kvantitet som det annars skulle bli fråga om. För det svenska jordbruket måste alltså denna sak bedömas som mycket allvarlig.

Nu meddelar statsrådet att något avtal inte har träffats men att överläggningar pågår. Jag tror att det med tanke på förhandlingarna är väsentligt att man får ett klarläggande av vad dessa överläggningar gäller och hur de kan inverka på det svenska jordbrukets situation.

Med dessa kortfattade ord, herr talman, ber jag att få tacka för svaret.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Jag tror att herr Larsson i Luttra har förståelse för att jag under det att förhandlingar pågår inte vågar bilda mig en uppfattning om vilket det slutliga resultatet kan bli. Inför en uppgörelse med Danmark om samhandel måste vi emellertid göra en avvägning, där vi också beaktar den svenska situationen. Jag kan försäkra herr Larsson att det är en sak som står helt klar för oss. Jag hoppas också att vi ungefär samtidigt skall kunna förelägga riksdagen förslag både om ett avtal med Danmark och om den interna jordbruksuppgörelsen här i Sverige, och då får riksdagen möjlighet att göra en bedömning i ett sammanhang.

Jag är således förhindrad i dag att lämna en närmare redogörelse i detta avseende, men så mycket är säkert att de 500 ton som kommit in på sistone

Svar på fråga ang. skärpta straffbestämmelser för olaga narkotikahandel

är en alltför blygsam kvantitet i jämförelse med vad Danmark tidigare har sålt till oss.

Jag vill betona att det är ett intresse för de svenska konsumenterna att ha en viss valfrihet. Även ur den synpunkten kan man finna det önskvärt att inte helt stänga den handel som pågår sedan många årtionden.

Herr LARSSON i Luttra (cp):

Herr talman! Det är väsentligt i sådana här sammanhang att man så långt som det är möjligt få klarlagt vad som är på gång. Statsrådet känner säkert till att Kungälvssavtalet, som träffades under hans företrädares tid, föranledde stor irritation och många diskussioner därför att man inte var helt på det klara med hur det egentligen skulle verka. När vi har detta utmärkta frågeinstitut har jag ansett det självklart att statsrådet borde få tillfälle att klarlägga situationen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. skärpta straffbestämmelser för olaga narkotikahandel

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Fru Kristensson har frågat justitieministern, när förslag till skärpta straffbestämmelser för olaga narkotikahandel kan väntas.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

I skrivelse den 22 november 1966, nr 324, i anledning av väckta motioner hänvisade riksdagen bl. a. till vad andra lagutskottet anfört i sitt utlåtande nr 61 beträffande översyn av narkotikaförordningen.

Utskottet anförde att det syntes angeläget att straffbestämmelserna i narkotikaförordningen utan dröjsmål blev

föremål för översyn. Utskottet förut-satte att innehållet i en promemoria, som kunde väntas bli framlagd av medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté, skulle beaktas vid översynen.

Riksdagens skrivelse och utskottsut-låtandet har överlämnats till medicinalstyrelsen för att beaktas vid styrelsens undersökning rörande narkotikamiss-bruket m. m., som utförs av narkoman-vårdskommittén.

Jag ämnar ta ställning till frågan om straffbestämmelserna i narkotikaför-ordningen sedan medicinalstyrelsen re-dovisat resultatet av den nämnda un-dersökningen.

Vidare anförde:

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! När jag tackar herr statsrådet för svaret, vill jag framhålla att jag givetvis också är medveten om den beställning som riksdagen gjorde i höstas och om att frågan i och för sig är föremål för prövning inom medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté. Anledningen till att jag ställde frågan var emellertid den att jag var intresserad av att höra om socialministern till äventyrs delade min uppfattning, huruvida inte frågan om straffskärpning för olaga narkotikahandel och förberedelse därtill ändå är av sådan art, att den borde kunna behandlas med förtur.

När jag nu tar del av statsrådets svar, tycker jag mig finna att avsikten är att den här frågan skall behandlas i det större sammanhanget, såsom en del av hela det vidsträckta problemet om narkotikamissbruk m. m. Det gör att jag känner mig litet betänksam. Jag tycker nämligen att det är rätt stor fara i dröjsmål.

Det finns väl anledning erinra sig att riksdagen år 1962 beslöt att straffmaxi-mum skulle höjas från 1 till 2 år och att man då ansåg denna åtgärd både lämp-lig och nödvändig. När sedan brotts-balken genomfördes sänktes straffmaxi-

mum något oavsiktligt från 2 till 1 år. Jag tycker därför — inte minst med hänsyn till det beslut som riksdagen fattade i höstas — att det borde vara möjligt att utan olägenhet behandla just den här frågan om olaga narkotikahandel och förberedelse därtill i förtur. Den senaste tidens utveckling talar för att en snabb behandling är nödvändig, och jag skulle vilja efterlysa litet djärvare grepp i den här frågan än vad som kanske brukar vara vanligt när det gäller utredningsmaskineriet.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Riksdagen förutsatte som bekant i sitt ställningstagande i höstas att vi skulle få tillfälle att pröva frågan i ett sammanhang, men jag vill understryka att den här delen i utredningsarbetet naturligtvis är angelägen, och jag tror att jag kan försäkra fru Kristensson att utredningsmaterialet, som medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté nu kommer att lämna, även innesluter synpunkter på detta mycket viktiga avsnitt.

Riksdagen hade ju i höstas tillfälle att mycket ingående behandla frågan, och det förekom i vart fall i olika remissvar skiftande meningar. Det är därför ganska naturligt att jag, innan jag tar ställning till denna mycket viktiga fråga, vill ha spörsmålet belyst från olika sidor. Det förväntar jag mig också få i det material vi nu har att se fram emot.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det senaste inlägget. Det är alldeles givet att denna fråga måste vara belyst från olika synpunkter innan man tar ställning till den. Vad jag efterlyste var att man skulle kunna behandla denna fråga med förtur, och sedan den fått sin förberedande prövning är det angeläget att riksdagen utan dröjsmål får tillfälle att ta ställning.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. debiteringen av arbetsgivaravgift i vissa fall

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Bästeskille har frågat finansministern om han vill medverka till sådan ändring av gällande bestämmelser att arbetsgivaravgift som uppgår till högst 1 500 kronor debiteras på arbetsgivarens slutskattedel.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Eftersom motioner i denna fråga kommer att behandlas vid årets riksdag, anser jag mig böra avvakta riksdagens prövning av frågan.

Vidare anförde

Herr NILSSON i Bästeskille (h):

Herr talman! Jag ber att få framföra ett tack till statsrådet och chefen för socialdepartementet för att han har svarat på frågan.

Jag kanske kan säga att jag blev något förvånad. Jag har försökt plöja igenom den motionsflod som vället fram de här dagarna, men det har förbigått mig att någon motion i denna fråga har väckts. Nu kommer jag naturligtvis att få vänta tills utskottsutlåtandet föreligger; då får vi se hur det står till.

För mig är detta en praktisk fråga. Det har det tydligen även varit för motionärerna. Vi får hoppas att utskottet och kamrarna beslutar en praktisk lösning av frågan, ty det måste ändå vara en fördel att få denna summa höjd och debiterad vid ett tillfälle i stället för sex gånger per år.

Med detta tackar jag än en gång för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

Svar på fråga ang. översyn av bestämmelserna om hantering och förvaring av hälsofarliga ämnen — Svar på fråga ang. straffavgift vid obligatorisk besiktning av bil

§ 8

Svar på fråga ang. översyn av bestämmelserna om hantering och förvaring av hälsofarliga ämnen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Hamrin i Jönköping har frågat om jag — mot bakgrund av en nyligen inträffad olyckshändelse — överväger att ta initiativ till en översyn av gifförordningens bestämmelser angående hantering och förvaring av gifter och andra hälsofarliga ämnen i syfte att förhindra ytterligare olyckshändelser av liknande slag.

Gifförordningen anger vissa allmänna regler för hanteringen av gifter och andra hälsofarliga varor. Det föreskrivs att sådan vara skall handhas och förvaras så att de med varan förenade riskerna i möjligaste mån begränsas. Förstöring eller annat oskadliggörande av hälsofarlig vara, som inte längre skall användas för sitt ändamål, skall ske på betryggande sätt. Den som åsidosätter nödig aktsamhet vid hantering av hälsofarlig vara kan dömas till böter eller, i grova fall, fängelse i högst ett år.

De rambestämmelser som gifförordningen innehåller anser jag lämpligt utformade. För tillämpningen finns vissa närmare regler i en tillämpningskungörelse. Giftnämnden utövar högsta tillsynen över efterlevnaden av gifförordningen och tillämpningskungörelsen.

Giftnämnden undersöker omständigheterna kring den olyckshändelse som herr Hamrin syftar på. Om erfarenheterna från denna händelse visar att det finns behov av anvisningar för att undvika ett upprepanande, utgår jag från att giftnämnden kommer att meddela sådana.

Vidare anförde

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret som åtminstone för ögonblicket från min sida inte skall föranleda någon annan kommentar än att jag noterar, att den myndighet som närmast har att vaka över förhållandena på detta område ändå räknar med möjligheten att det här kan behövas närmare anvisningar.

Låt mig, närmast som en upplysning, tillägga att det katastroftillbud, som inträffade i min hemstad och som gav mig anledning att ställa denna fråga, lyckligtvis avvärdades tack vare ett snabbt och rådigt ingripande från olika håll; men vi har ju inga garantier för att det slutar lika lyckligt nästa gång någonting liknande inträffar och ett hundratal liter dödande cyankalium rinner ut i avlopps nätet. Jag fann det naturligt att i varje fall fråga om bestämmelserna på detta område möjligen kunde vara något föråldrade, om det förelåg någon obalans eller diskrepans mellan å ena sidan de skrivna reglerna och å andra sidan möjligheterna för deras praktiska tillämpning. Jag hoppas att det nu skall bringas klarhet på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. straffavgift vid obligatorisk besiktning av bil

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Enskog har frågat mig om jag har uppmärksammat att bilägare får erlägga förhöjd avgift till Svensk bilprovning, då denne anmält sin bil till besiktning i rätt månad men

Svar på fråga ang. straffavgift vid obligatorisk besiktning av bil

man hos bilprovningen inte har tid att behandla den förrän i nästa månad.

För kontrollbesiktning av motorfordon gäller att inställelse för besiktning skall ske för viss månad beroende på slutsiffran i registreringsnumret. Besiktningen får ske vid valfri besiktningstation två månader före inställelsemånaden eller två månader efter, men om den äger rum efter inställelsemånadens utgång får man betala en högre avgift. För en personbil är det 50 kr. mot annars 35 kr. Genom denna ordning har fordonsägarna större frihet att välja tidpunkt för besiktningen samtidigt som den högre avgiften under de två månaderna efter inställelsemånaden gör att bilprovningstationerna kan räkna med en för hela verksamheten önskvärd spridning av inställelserna. Detta är motiverat av strävandena att hålla kostnaderna för verksamheten som helhet så låga som möjligt. Om en fordonsägare vill undvika den högre avgiften, bör man rimligen kunna kräva av honom att han anmäler fordonet för besiktning i så god tid att det kan tas emot under inställelsemånaden.

Vidare anförde:

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för svaret på min enkla fråga, men jag kan inte säga att jag är nöjd med det. Det kan ur den enskildes synpunkt inte anses vara riktigt att det är helt beroende på beläggningen på Svensk bilprovning om man skall betala den högre avgiften eller inte. På det ena stället kanske man kan komma den sista dagen i månaden och direkt få sin bil besiktigad, men på ett annat ställe kan man få vänta tre, fyra dagar eller längre. Det är som sagt helt beroende på beläggningen på just den station där man anmäler sig.

Det skulle väl inte vara så märkligt att ändra på denna bestämmelse så att man, om man har anmält sin bil till

besiktning i rätt månad, inte skall behöva betala den högre avgiften, oavsett när Svensk bilprovning kan ta emot fordonet.

Om den enskilde däremot i sin tur inte kan komma med bilen på den bestämda tiden, är det naturligtvis riktigt att han betalar den högre avgiften. Det kan dock vara befogat med undantag även från den principen, t. ex. om en person är sjuk och meddelar att han inte kan komma med bilen på utsatt tid därför att han ligger i sin säng och inte har någon som kan köra bilen till stationen. För det borde han inte bestraffas med en högre avgift.

Jag anser att detta ur rättvisesynpunkt vore en enkel sak att rätta till.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Det är riktigt att det inte meddelas undantag från den högre avgiften i det fall att inställelsen försernas på grund av väntetid vid en bilprovningstation. På samma sätt gjorde man inte heller något undantag från regeln att körförbud inträder vid inställelseterminens utgång, även om tid bestämts inom terminen men inte kunnat erhållas före dess slut. Det framgår av proposition nr 132 år 1964, att denna fråga särskilt övervägdes. När tanken på undantag avvisades, hänvisade man bland annat till att förfarandet skulle bli alltför svårhanterligt och komplicera övervakningen av besiktningsskyldighetens fullgörande. Samtidigt påpekades möjligheten för en bilägare att vid väntetid på en station uppsöka en annan, mindre fullbelagd. Det är svaret på herr Enskogs fråga här i andra omgången.

Riksdagen uttalade inte någon avvikande mening i dessa delar. För min del kan jag inte finna det vara orimligt att fordra av bilägaren att han räknar med någon väntetid vid besiktningstationerna och därför beställer besiktning i någorlunda god tid, sär-

Svar på fråga ang. kostnaderna för skyltar för statliga institutioner

skilt om han har så lång tid som tre månader på sig för inställelse, innan den högre avgiften börjar tillämpas.

För att kunna hålla kostnaderna nere måste man ha en någorlunda jämn fördelning. Det kan inte vara så, att alla kommer och anmäler sig sista dagen av perioden, när man har tre månader på sig. Ofta går det likväl bra om man kommer sista dagen av perioden, men skulle det komma ett par hundra till en station under de sista två dagarna kanske man inte hinner klara av alla. Den risken får bilägaren dock ta om han på tre månader inte tar en vecka på sig för att anmäla sig innan perioden går ut. Kostnaderna för denna verksamhet skulle stiga mycket kraftigt om vi inte tog rimlig hänsyn till önskvärdheten av en rimlig fördelning av inställelsorna.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Det som herr statsrådet nu försökt tillägga gör inte sakfrågan bättre. Det som inte är riktigt, är ju det förhållandet, att man inte vet när man skall anmäla sig för att slippa ifrån den högre avgiften. En person kanske beställer tid den 28 februari, och det går bra. En annan beställer tid den 25 februari på en annan station, men han får betala 50 kronor därför att man just där varit överhopad med arbete. Att uppsöka en annan station medför extra kostnader för den enskilde, eftersom han får åka en längre sträcka.

Det vore väl inte så svårt att bestämma en viss tidpunkt i månaden då anmälningstiden skall utgå, för att vederbörande skall kunna vara säker på att få bilen besiktigad mot den lägre avgiften.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Den som skall inställa sig senast den sista februari kan anmäla sig redan från den 1 december;

han har alltså tre månader på sig. Är det då så orimligt att han riskerar att inte få sin bil besiktigad i rätt tid om han anmäler sig kl. 5 den sista februari? Det kan då hända att han får sin bil besiktigad någon av de första dagarna i mars, och då får han betala 15 kronor mer.

Vad skulle bilisterna tjäna på att man satte en särskild tid? I en del fall kanske det går om han kommer sista dagen. Men den här risken får den ta som inte bekvämar sig att anmäla sig i god tid under dessa tre månader.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Förtjänsten med en sådan ordning skulle vara att den enskilde bilägaren visste när han senast kunde anmäla sig utan att riskera att behöva betala den särskilda avgiften.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Svar på fråga ang. kostnaderna för skyltar för statliga institutioner

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Turesson har frågat mig varför jag i mitt svar till honom den 9 februari velat att kammaren skulle få det intrycket att det var byggnadsstyrelsen som hade ansvaret för försvarsdepartementets dyra skylt.

Mitt svar är: Självfallet därför att byggnadsstyrelsen hade ansvaret.

Vidare anförde:

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Jag skall be att få tacka kommunikationsministern för svaret. Kommunikationsministern excellerar i att svara kort och kärnfullt på mina frågor, och det är naturligtvis i och för

Svar på fråga ang. kostnaderna för skyltar för statliga institutioner

sig bra. Men jag har anledning att fråga varför.

Jag har i min hand en kopia av en promemoria, som är upprättad i byggnadsstyrelsen den 2 februari i år och insänd till kanslihuset. I denna PM har man synbarligen på begäran av finansdepartementet — jag ställde också min första fråga till finansministern — redogjort för hur beställningen av denna famösa skylt gått till.

Av denna promemoria framgår det att det är ett par herrar i försvars- respektive utrikesdepartementet som beställt ritning av skylten hos en arkitekt och utan att infordra anbud uppdragit åt generalentreprenören för bankpalatsets ombyggnad till departementslokaler att se till att skylten förfärdigades och sattes upp. Av denna promemoria från byggnadsstyrelsen framgår det klart att byggnadsstyrelsen inte anser sig ha något ansvar för skylten, eftersom byggnadsstyrelsens tjänstemän inte har haft någon möjlighet att påverka ärendets handläggning vare sig vid val av arkitekt, när det gäller uppdraget till arkitekten, eller när det gäller förfarandet vid upphandling av skylten. Det är därför förvånande att kommunikationsministern bedömer det så att byggnadsstyrelsen har ansvaret. Det är självfallet kommunikationsministerns sak att göra den bedömningen för sin del; jag kan tyvärr inte dela hans uppfattning. Jag tycker inte att det är riktigt att lägga ansvaret på byggnadsstyrelsen när fakta i målet visat att byggnadsstyrelsen stått vid sidan av detta ärende.

Jag ställde som sagt min ursprungliga fråga till finansministern, och jag tänkte mig att det skulle vara hälsosamt för statsförvaltningen om finansministern från denna plats hade rutit till och sagt att sådan misshushållning med allmänna medel inte fick förekomma.

På förteckningen över frågor som skulle besvaras den 2 februari — vil-

2 — *Andra kammarens protokoll 1967, Nr 9*

ken kom oss till handa den 1 februari — angavs att finansministern skulle svara på min fråga. Det hade ju inte varit något märkvärdigt med det. Men på förmiddagen den 2 februari meddelades det från finansdepartementet att det inte blev något svar. En vecka senare, den 9 februari, svarade kommunikationsministern på ett sätt som gav intrycket att han ansåg att byggnadsstyrelsen hade ansvaret. Eftersom jag inte var av samma mening framställde jag min följdfråga. Kommunikationsministern vidhåller nu sin uppfattning, och det tycker jag inte är riktigt fint mot byggnadsstyrelsen. Men det må vara en sak mellan kommunikationsministern och byggnadsstyrelsen.

Jag har sett att kommunikationsministern åter har begärt ordet, och jag avvaktar nu med viss spänning en något utförligare kommentar än det korta och kärnfulla svaret.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **PALME**:

Herr talman! Denna fråga har ett ganska betydande principiellt intresse. Här har jag fått en fråga rörande en skylt. Därför har jag införskaffat material från olika håll, bl. a. en promemoria från byggnadsstyrelsen med det innehåll som herr Turesson redogjort för. Vidare har vi haft mycket ingående samtal med de tjänstemän inom försvars- och utrikesdepartementen som handlagt denna fråga och som är omnämnda i den promemoria jag talat om. Likaså hörde jag mig för hos finansdepartementets organisationsavdelning, som även varit inkopplad på detta fall. När jag sedan utformade mitt svar tog jag naturligtvis hänsyn till hela det material som inkommit och vägde samman det. Och av det materialet, som jag här inte skall fördjupa mig i, framgår följande.

På de byggnadsmöten som hållits hade redan tidigt den frågan uppkommit att den gamla bankskylten måste ersät-

Svar på fråga ang. kostnaderna för skyltar för statliga institutioner

tas med en ny. Den 16 maj hade finansdepartementets organisationsavdelning uppdragit åt byggnadsstyrelsen att svara för en del saker, bl. a. anskaffandet av nämnda skylt. I handlingarna stod att detta skulle ske i samråd med berörda departement. Det har sedermera byggnadsstyrelsen gått i författning om. Byggnadsstyrelsens första projekteringsbyrå hade givit en arkitekt i uppdrag att upprätta förslag. Om detta förslag hade det sedermera varit samråd, precis som det stod i promemorian, med vederbörande departement, d. v. s. dessa två tjänstemän. Men samrådet hade gällt skyltens utseende och texten på densamma — t. ex. huruvida det skulle stå Förvarsdepartementet eller Kungl. försvarsdepartementet. Skyltens utseende hade godkänts av dessa båda tjänstemän. Däremot hade med dem icke på något sätt priset diskuterats. Det förnekar de bestämt, och byggnadsstyrelsen kan inte ha velat göra gällande att så skett. Där har alltså byggnadsstyrelsen haft fel — det är klart konstaterat. De hade haft instruktioner att skaffa skylten, de hade haft samråd men bara beträffande utseendet. Det stod för mig fullkomligt klart att byggnadsstyrelsen här hade ansvaret, och på den grundvalen formade jag mitt svar. Jag skyller inte på herr Turesson för detta, men så är det.

Jag sade att skylten var onödigt dyr, och det vidhåller jag. Olyckan var att denna skylt måste vara stor därför att den skulle täcka den tidigare bankskylten — annars hade man fått reparera väggen, och det hade blivit dyrare ändå. Ett annat skäl till den höga kostnaden var att arkitekten hade gjort skylten i samma material som banken hade använt för sin skylt tidigare. Det är klart att det då blir dyrt, ty statsverksamheten är van vid mera frugala omständigheter än kanske bankväsendet är.

Nu har denna sak sin speciella aspekt. Vad herr Turesson tog upp är

också en principfråga. Kvällstidningen Expressen här i Stockholm tyckte att detta smakade fågel på något sätt. I ett stort uppslag på första sidan i ett nummer av tidningen hade man som två pendanger på ena sidan Handen-mördaren, på den andra sidan mig på grund av att jag medvetet skulle ha vilselett riksdagen. Vidare fanns det en helsida inne i tidningen, där det upp-gavs att jag teg, att jag medvetet vilseledde riksdagen och att jag stod här med ett papper i handen — det var fel, ty det låg i portföljen, men det kan göra detsamma. Sedan hade någon eländig gnom — någon folkpartistisk hattifnatt av något slag, förmodar jag — fattat pennan och på ledarsidan förklarat att jag medvetet hade ljugit och vilselett riksdagen.

Allt detta gjordes på grundval av promemorian från byggnadsstyrelsen. De två tjänstemännen i departementen utpekades, men det fanns tydligen inte en tanke på att kontrollera med dem. Om så skett, hade man fått riktiga uppgifter. Det fanns heller inte en tanke på att ringa mig. Vederbörande journalist — jag skall inte nämna honom vid namn, men vi kan ju kalla honom Grankvist — brukar ringa sent om kvällarna, och det är väl ingenting att säga om det, men på denna punkt gjordes ingen kollning med mig. Man smällde upp hela tidningen full med beskyllningar om lögn och vilseledning utan att göra den enklaste kollationering om vad som förevarit i verkligheten.

Det var ett olycksfall i tidningens arbete. Jag skall inte skylla den, men något av arghet var det väl hos vederbörande journalist. Jag skall inte skylla herr Turesson heller. Här var det ett fel i en promemoria som givits mig av byggnadsstyrelsen. Byggnadsstyrelsens chef har för mig beriktigat att byggnadsstyrelsen gjort fel vid handläggningen av det här ärendet. Sådant kan hända, och det upptäcker naturligtvis jag, eftersom jag inforrdar material

Svar på fråga ang. begärd utredning om införande av en allmän förskoleundervisning och om lekskoleverksamhetens utformning

från olika håll och talar ingående med inblandade personer, ty jag vill inte gå upp i riksdagen utan att ha fast mark under fötterna. Jag är tacksam för att herr Turesson följde upp saken.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Jag har självfallet inte ställt denna följdfråga för att kommunikationsministern skulle komma i tacksamhetsskuld till mig. Jag gjorde det enbart därför att en tolkning av byggnadsstyrelsens promemoria ger vid handen att byggnadsstyrelsen, även om det är riktigt som kommunikationsministern säger att byggnadsstyrelsen har ansvaret, på ett lättsinnigt sätt har skött ärendet. Ämbetsverket har inte kontrollerat eller sökt påverka vare sig utformandet eller upphandlingen av skylten, vilket har bidragit till att den blev alldeles för dyr. Det är väl ganska naturligt att det irriterar människor, att ett staligt verk på detta sätt miss-hushållar med allmänna medel.

Jag tycker därför inte att det var särskilt lyckat att kommunikationsministern i sitt senaste anförande liksom ville motivera den dyra skylten med att den satt på ett före detta bankpalats, som också hade haft en dyr skylt. Det hade varit lämpligare att statsverket föregått med gott exempel och visat att man för kanske 500 kronor i stället för 7 500 kronor hade kunnat få en skylt som hade gjort precis samma nytta.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag har ju klart och entydigt i denna kammare givit uttryck för att jag tycker att denna skylt har blivit onödigt dyr. Såsom skäl har emellertid anförts, dels att man var tvungen att ha en stor skylt därför att det hade blivit mycket dyrare att blästra och reparera väggen, dels att man hade gjort ett misstag så till vida, att man hade gjort skylten i samma material

som storbanken tidigare hade använt. Sådant kan hända i den väldiga verksamhet som byggnadsstyrelsen bedriver. Jag har inte kunnat solidarisera mig med förfaringsättet, men jag anser inte att det finns anledning till grava anmärkningar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11**Svar på fråga ang. begärd utredning om införande av en allmän förskoleundervisning och om lekskoleverksamhetens utformning**

Ordet lämnades på begäran till

Statsrådet fru ODHNOFF, som yttrade:

Herr talman! Herr Mundebo har frågat om jag anser att den av riksdagen år 1964 begärda utredningen om införande av en allmän förskoleundervisning och om lekskoleverksamhetens utformning är fullgjord i och med familjeberedningens arbete.

Familjeberedningen har fullgjort sitt utredningsuppdrag beträffande barnstugeverksamhetens utformning enligt de direktiv som regeringen i vanlig ordning har meddelat för utredningsarbetet. Dessa utredningsdirektiv innefattade inte frågan om en allmän förskoleundervisning.

Jag skall inte gå in på huruvida riksdagsskrivelsen 1964 avsåg »införande av en allmän förskoleundervisning». I vart fall ansåg regeringen, att vad som i första hand borde utredas var utbyggnadsmöjligheterna för hela barnstugeverksamheten, d. v. s. såväl lekskolor och fritidshem som i synnerhet daghem. Detta utredningsarbete har familjeberedningen verkställt. Ett av betänkandena bildade utgångspunkt för den omfattande utbyggnad av barnstugeverksamheten som regeringen föreslog riksdagen i fjol och som re-

Svar på fråga ang. begärd utredning om införande av en allmän förskoleundervisning och om lekskoleverksamhetens utformning

dan har kommit i gång ute i kommunerna.

Vidare anförde:

Herr **MUNDEBO** (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret, men jag är inte helt nöjd med det.

1964 begärde riksdagen en utredning om allmän förskoleundervisning — det står så i riksdagsskrivelsen. 1965 fick familjeberedningen detta uppdrag. 1967 lämnar familjeberedningen ett betänkande. Redan ett snabbt studium av det betänkandet visar att familjeberedningen inte har fullgjort sitt uppdrag på den punkt där riksdagen begärt en utredning. Riksdagen ville ha en utredning om lekskolans mål och innehåll, varvid pedagogiska och utvecklingspsykologiska aspekter särskilt skulle beaktas. I familjeberedningens betänkande finns ett avsnitt om barnstugans inre arbete, och beredningen redovisar på fyra sidor sina synpunkter och förslag.

Betänkandet är intressant och värdefullt men det behandlar inte tillräckligt frågan om lekskolans utformning och inte alls frågan om allmän förskoleundervisning.

Jag medger att riksdagsuppdraget från 1964 kan tydas på något olika sätt. Jag vill dock erinra om att jag i februari 1966 frågade statsrådet Edenman när regeringen avsåg att göra den år 1964 begärda utredningen om införande av en allmän förskoleundervisning. Ecklesiastikministern svarade att en utredning med det av riksdagen angivna syftet då pågick.

År 1964 framhöll riksdagen att uppdraget omfattade ett stort frågekomplex men att utredningen borde bedrivas med erforderlig skyndsämhet. Nu har snart tre år gått sedan riksdagen begärde denna utredning och jag kan endast konstatera, att under den tiden har en delfråga blivit otillräckligt ut-

redd och en annan delfråga inte alls utredd. Jag måste därför fråga: Är statsrådet fru Odhnoff och regeringen i övrigt intresserade av frågan om allmän förskola och lekskolans utformning? Är man intresserad av att få en ingående utredning av detta problemkomplex?

Statsrådet fru **ODHNOFF**:

Herr talman! Herr Mundebo tog upp vad som hände år 1964 och då kan det kanske vara lämpligt påpeka att de motioner, som kom in till riksdagen då, avsåg införande av en allmän förskoleundervisning. Men i utskottsutlåtandet, som låg till grund för riksdagsskrivelsen och som vi alltså nu talar om, har i varje fall inte jag kunnat finna något sådant yrkande. Utskottet ansåg »en allmän utredning av frågan om främst lekskolornas men även parallellt härmed daghemmens verksamhet önskvärd och befogad».

Jag vill erinra om att vid tidpunkten för det riksdagsbeslut som herr Mundebo åberopar, pågick det inom familjeberedningen en utredning om barnstugeverksamheten. Riksdagsskrivelsen föranledde regeringen att ge familjeberedningen vissa tilläggsdirektiv. Dessa direktiv utformades — som jag redan sagt — så att de omfattade barnstugeverksamheten i dess helhet.

Med hänsyn till att daghem och lekskolor har gemensamma uppgifter fick familjeberedningen bl. a. i uppdrag att undersöka möjligheterna att kombinera dessa verksamhetsformer. Beredningen har lagt fram förslag om att barn tillsyn under en mindre del av dagen, alltså i lekskoleform, och barn tillsyn under en längre tid av dagen, d. v. s. daghemsform, i viss omfattning skall föras samman och ske i en gemensam barnstuga för barn i åldrarna närmast under 7 år.

Detta förslag har godtagits av riksdagen, och de nya bidragsbestämmelser-

Svar på fråga ang. begärd utredning om införande av en allmän förskoleundervisning och om lekskoleverksamhetens utformning

na har utformats så att man kan kombinera kortare och längre tillsynstider i en gemensam barnstuga.

Beredningen har i sitt arbete alltså följt både det riksdagsbeslut som herr Mundebo åberopar och de direktiv som regeringen har givit.

Bakgrunden till utredningsuppdraget anges ju i regeringens direktiv där dåvarande statsrådet Lindström anförde: »År 1962 kunde 25 % av alla 6-åringar beredas plats i lekskolor och 10 % av 5-åringarna; endast ca 5 % av barnen till förvärvsarbetande mödrar kunde samtidigt omhändertagas på daghemmen. Utvecklingen på arbetsmarknaden med allt fler småbarnsmödrar, som förvärvsarbetar eller önskar göra detta, accentuerade bristsituationen och gjorde det angeläget att särskilt uppmuntra en utbyggnad av daghemmen.» Hon drar vidare den slutsatsen att det behövs en jämsides utbyggnad av daghem och lekskolor.

Detta har beredningen tagit hänsyn till och även svarat på genom sin promemoria.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Motionerna år 1964 avsåg som sagt frågan om en utredning och härav föranledda förslag rörande förutsättningarna och formerna för införande av en allmän förskoleundervisning. Utskottet säger sig kunna dela motionärernas synpunkter i så många avseenden att man finner en utredning önskvärd och befogad.

Det finns ytterligare ett avsnitt i utskottsutlåtandet som inte statsrådet fru Odhnoff återgav men som är av intresse. Utskottet säger att man vill få en precisering av lekskoleverksamhetens mål och innehåll. Vidare säger utskottet att de pedagogiska aspekterna och de utvecklingspsykologiska aspekterna bör belysas. Utskottet finner att skälen för en snabb utbyggnad av lek-

skolornas kapacitet är starka och de bör beaktas i utredningsarbetet.

I den allmänna debatten under åren efter detta riksdagsbeslut har gjorts gällande att frågan om en allmän förskoleundervisning skulle beaktas också i detta utredningsarbete. Det var också det intryck som jag fick i ett svar här i kammaren i februari 1966. Nu kan jag inte konstatera annat än att delfrågan om lekskolan är något men otillräckligt utredd och att frågan om allmän förskola icke är utredd. Det uppdraget kvarstår.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Eftersom herr Mundebo började med att läsa innantill i utskottsutlåtandet tycker jag att det är på sin plats att även läsa färdigt. Det står där: »Även om utskottet i och för sig förstår de överväganden som dikterat remissmyndighetens ställningstaganden har utskottet emellertid funnit sig kunna dela motionärernas synpunkter i så många avseenden, att utskottet ansett en allmän utredning av frågan om främst lekskolornas men även parallellt härmed daghemmens verksamhet önskvärd och befogad.»

Vi har här alltså en glidning från motionärernas krav på en allmän förskola till utskottets skrivning, som visserligen i många avseenden delar motionärernas synpunkter men där man för in frågan om daghemmens verksamhet som önskvärd och befogad och vill ha den utredd också. Sedan har statsrådet Lindström i sina direktiv tagit fasta på utskottets skrivning att daghemsverksamheten är väsentlig och att den bör utredas i samband med lekskolornas verksamhet.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! I utskottsutlåtandet användes ordet »lekskola» i olika sammanhang. I allmän debatt användes detta ord synonymt med »förskola».

Svar på fråga ang. begärd utredning om införande av en allmän förskoleundervisning och om lekskoleverksamhetens utformning

Jag kan inte läsa utskottets utlåtande och dess instämmande i motionärernas synpunkter på annat sätt än att man anser att även frågan om en allmän förskola skall beaktas. Jag kan heller inte tolka svaret i kammaren på annat sätt än att allmän förskola skulle ingå i utredningen.

Men låt oss inte tvista mera härom. Min huvudsakliga fråga är: När kommer detta komplex att utredas?

Statsrådet fru **ODHNOFF**:

Herr talman! Jag tror inte att man i dagens läge är betjänt av hypotetiska resonemang eller utredningar om vilket antal lekskoleplatser som fordras för att alla barn i åldern 3—6 år skall kunna placeras i lekskola. Det skulle röra sig om en halv miljon lekskoleplatser. Det är knappast heller realistiskt att tänka sig att vi kan få en kvarts miljon lekskoleplatser — om vi bara riktar in oss på 5- och 6-åringarna — inom en nära framtid. Om herr Mundebo vill föreslå en lekskoleundervisning av sådana dimensioner tycker jag att han också bör tala om varifrån vi skall ta de medel som behövs härför och vilka andra områden som i så fall skall sättas i efterhand.

Jag skulle vilja föra denna diskussion utifrån mera realistiska utgångspunkter. Också jag anser att det är mycket värdefullt och högst önskvärt att ett ökat antal barn kan ges möjlighet att delta såväl i lekskoleundervisning som i övrig barnstugeverksamhet. Från min hemstad har jag erfarenhet av hur man kan driva denna verksamhet parallellt. Där finns nu ett utbyggt lekskoleväsende, så omfattande att alla 6-åringar, vilkas föräldrar önskar att barnen skall komma i lekskola, kan få plats, och även ett antal 5-åringar kan tas in i lekskolorna. Man har drygt 700 platser i dessa lekskolor.

Men samtidigt har man byggt ut daghemsverksamheten så att man där

inklusive familjedaghem och trebarnssystem har i det närmaste 700 platser för barntillsyn på heltid.

Jag tror att man kan försöka sikta på att bygga ut denna verksamhet jämsides, alltså både daghemsverksamheten och lekskoleverksamheten. I vilken takt utbyggnaden skall kunna realiserars är en avvägningsfråga för kommunerna, som är huvudmän för verksamheten. Vi har nu byggnadsinvesteringar för detta ändamål, vilka är uppe i 100 miljoner kronor om året mot 40 miljoner för ett par år sedan, och de kraftigt ökade resurser som både staten och kommunerna satt in på barnstugeområdet är enligt min mening det bästa beviset för det intresse som finns i vida kretsar för dessa frågor.

Herr **MUNDEBO** (fp):

Herr talman! Bara en sista replik! Jag uppfattade statsrådet Odhnoff nästan så att hon överlämnade åt mig att i en kort replik utföra de utredningsuppdrag som familjebereidningen borde ha utfört — alltså frågan om möjligheterna att genomföra en utbyggnad på denna sektor, frågan om innehållet i den allmänna förskolan samt frågan om sambandet mellan förskola och grundskolans lågstadium. Detta utredningsuppdrag ankommer på regeringen att utföra, och det uppdraget kvarstår.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 12

Justerades protokollet för den 15 innevarande februari.

§ 13

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde på förmiddagen gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Lorentzon*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet an-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

gående den ekonomiska situationen för Uddevallavarvet,

fru *Ryding*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående förbättrad service vid postverket,

fru *Svensson*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående ökat skydd för taxiförare,

herr *Antonsson*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående den pensionerade arbetskraftens möjligheter till sysselsättning, och

herr *Nilsson* i Östersund, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående bestämmelserna för ordination av vissa hjälpmedel för blinda.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 14

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten (forts.)

Herr talmannen meddelade, att den från gårdagens sammanträde uppskjutna överläggningen rörande sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten jämte i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades därvid ordet, i enlighet med förut gjord anteckning, till

Herr **JOHANSSON** i Norrköping (s), som yttrade:

Herr talman! Efter den långa överläggning om investeringsavgiften som kammaren hade i går kanske inte så många nya synpunkter kan komma fram nu i slutet av debatten.

Vi har väl i stort sett varit överens om att när knapphet på kapital råder i samhället på grund av stora investeringsanspråk på olika områden — och i ett sådant läge befinner vi oss —

måste en angelägenhetsgradering av våra investeringar göras. Jag delar helt regeringens uppfattning, att bostads- och industribyggande bör ges förtur under kommande år. Görs det en riktig planläggning, som framför allt undviker en översysselsättning på vissa orter i landet, når man också ett av de uppställda målen.

Från vissa delar av landet, som inte präglas av någon överhettning på arbetsmarknaden, har en viss oro uttalats av ansvarigt kommunalfolk i vad gäller den föreslagna investeringsavgiften och då främst med hänsyn till sysselsättningen inom kommunerna.

Proposition 10 behandlar dessa frågor ganska knapphändigt. Detta var en av orsakerna till att jag och flera andra kammarledamöter undertecknade en motion om att kommunerna liksom staten skulle slippa erlägga avgift för sina investeringar. I stället önskade vi en hårdare tillståndsgivning.

Sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets socialdemokratiska del, som står för reservationen, har icke kunnat tillstyrka motionen genom att generellt undanta de kommunala investeringarna. Jag skall inte uppta någon debatt med reservanternas om mer eller mindre angelägna investeringar inom kommunerna. I dagens ekonomiska läge gäller det för kommunerna att noga avväga alla objekt på investeringsidan.

De socialdemokratiska reservanternas, som väl har gjort det egentliga utskottsarbetet, har också välvilligt behandlat de femton socialdemokratiska ledamöternas motion och gjort vissa positiva uttalanden. I reservationen har vi fått en klarare skrivning om dispensregeln. Den har citerats tidigare, men jag vill gärna citera den ännu en gång: »Det är angeläget att dispensregeln inte tolkas alltför restriktivt och en dispens kan givetvis utformas så, att den gäller generellt för vissa arbeten.»

Jag vill kraftigt understryka reservan-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

ternas uppfattning och uppmana regeringen att i sin handläggning av ärendena se till att vissa arbetsobjekt som inte upptagits i propositionen blir fria eller att dispens kan erhållas utan byråkratiska krångligheter och utan alltför många uppvaktningar i kanslihuset. Finansministern sade i går att dispensregeln skall tillämpas med stramhet och förstånd. Jag hoppas att den också tillämpas med förståelse för kommunernas problem.

Jag vill ännu en gång citera utskottsreservanterna: »Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att dispens medges där detta är påkallat av lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl.»

Enligt min uppfattning får inte avgiften och tillståndsgivningen leda till arbetslöshet och ej heller till ökade kostnader för kommunerna. Med tanke på utskottsreservanternas skrivning — bland reservanterna finns ju bl. a. Byggnadsarbetareförbundets ordförande Knut Johansson — och regeringens strävanden att upprätta full sysselsättning hoppas jag att byggavgiften inte står hindrande i vägen för full sysselsättning och en god kommunal utveckling under den tid avgiften finns kvar.

Jag vill därför, herr talman, sluta med att säga att jag är om inte helt så dock någorlunda tillfredsställd med den skrivning som utskottsreservanterna har gjort i anledning av vår motion om avgiften.

Därefter anförde:

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Såsom herr Johansson i Norrköping nyss framhöll har föregående talare i den här debatten ingående redogjort för de konsekvenser som den föreslagna 25-procentiga investeringsavgiften kommer att medföra på en rad samhällsområden. Jag skall därför endast i korthet beröra en speciell grupp som den föreslagna investe-

ringsavgiften kommer att ha oskäligen verkningar för. Jag tror att frågan om denna grupp inte har tagits upp tidigare. Det gäller företagare som hyr affärslokaler i saneringsfärdiga centrumfastigheter, vilkas ägare har fått igångsättningstillstånd för nybyggnad före den 12 januari men som av olika anledningar inte kommer i gång med sitt bygge före den 1 mars.

Vid sanering av centrumfastigheter uppstår dröjsmål av olika skäl. Det kan ofta bli långvariga och krångliga förhandlingar med kommunen angående gatureglering i samband med nybyggnation, och det gäller för centrumfastighetens ägare att hyra in sig i kommunens parkeringshus. Man måste också skaffa evakueringslokaler för hyresgästerna.

Evakueringen av en centrumfastighet lägges i regel upp så, att den påbörjas efter julhandeln för att man i början av mars skall kunna sätta i gång att riva den gamla fastigheten och för att de hyresgäster, som erhållit tillfälliga evakueringslokaler under kanske 18—20 månader, skall kunna inflytta i den nya centrumfastigheten inom sådan tid, att de endast behöver vara med om en julhandel i ett sämre affärsläge. Dessa hyresgäster har kanske varit tvungna att acceptera mindre lokaler med betydligt sämre affärsläge för att inte bli nödsakade att lägga ned rörelsen under ombyggnadstiden. Detta har fått till naturlig följd en krympning av verksamheten, och man har ofta fått realisera sitt varulager för att få kapital att leva på.

Om den föreslagna investeringsavgiften kommer att drabba även byggnadsprojekt av den här typen, som av olika anledningar inte igångsatts före den 1 mars, kan affärsinnehavare som redan flyttat till evakueringslokaler vid bakgator tvingas att stanna kvar där cirka fyra år, och det är omöjligt för dessa företagare att under en så lång tid klara de ekonomiska problem som

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

evakueringen medför. Det vore därför rimligt med en synnerligen generös tolkning av dispensreglerna när det gäller av länsarbetsnämnden redan före den 12 januari lämnade tillstånd, så att inte affärsinnehavarna på ett oskäligt sätt drabbas av ett stopp. Det är uppenbart — såsom finansministern också säger i propositionen — att ytterst få byggherrar kommer att satsa på sådana här centrumfastigheter, om de skall betala den 25-procentiga investeringsavgiften.

I den händelse riksdagen bifaller propositionen om investeringsavgift, bör statsmakterna kunna ge dispens i sådana fall där ägare av centrumfastigheter och liknande affärsfastigheter erhållit igångsättningstillstånd av länsarbetsnämnden men av olika skäl inte kommit i gång med sitt bygge före den 1 mars. Hyresgästerna har vanligen, förlitande sig på dels fastighetsägarnas uppgifter, dels länsarbetsnämndens igångsättningstillstånd, ordnat för evakuering och flyttning. Såväl fastighetsägare som hyresgäster har tydligen mera litat på länsarbetsnämndens förmåga att bedöma dessa problem än vad finansministern gör.

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Herr talman! Jag har i detta sammanhang avlämnat en motion, II: 721, och jag skulle nu vilja ställa en kort fråga till sammansatta utskottets ärade ledamot herr Brandt: Är min motion tillstyrkt eller inte genom den reservation som har avgivits av utskottets socialdemokratiska ledamöter?

Situationen är ju den att reservationen utnynnär i en kautschukformulering av stora mått. Läser man själva lagtexten skulle min motion inte vara tillstyrkt, läser man innehållet i propositionen skulle den inte heller ha någon nämnvärd chans, men läser man reservationen, herr Brandt, verkar det som om de synpunkter som jag har

framfört i min motion skulle falla inom dess ram.

Min motion gick ut på att serviceanläggningar i nya affärsområden, där de — bl. a. av de skäl som herr John Lundberg tog upp i går kväll om de ekonomiska fördelar som det är att inrymma dessa i nya bostadsområden — skulle undantas från investeringsavgift.

I Småland finns det en ganska stor trähusfabrik, som sedan flera år har inriktat sig på att iordningställa livsmedelsaffärer av modern typ till ett utomordentligt lågt pris. En sådan industri, med en mängd människor anställda, tvingas om inte min motion bifalles — som jag tror i enlighet med reservationen — att lägga ned en stor del av sin verksamhet.

Det talas ju om ett dispensförfarande, och herr Johansson i Norrköping har alldeles nyss hävdad att det råder större klarhet på den punkten genom den reservation som lagts fram av utskottets socialdemokratiska ledamöter. Var denna klarhet ligger förstår emellertid inte jag; det hela är mycket svårtolkat.

Det står så här: »Vid dispensgivning- en bör också hänsyn tas till det behov av servicelokaler som kan finnas i nyanlagda bostadsområden.» Detta är just vad jag avser i min motion. Kan jag alltså, herr Brandt, ta för givet att motionen bifalles om jag röstar på reservationen?

Herr **BRANDT** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har konsekvent vägrat att gå in på någon definition på vad som skall ske vid ansökan om dispens, men jag skulle kanske ändå på denna punkt kunna säga att frågan om servicelokaler har diskuterats ingående i det sammansatta utskottet och att reservanternas mening är just den som återges i reservationen. Om det byggs ett stort bostadsområde är vi på det

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

klara med att det också är nödvändigt att uppföra servicelokaler där. Detta är alltså innehållet i reservationen.

Herr LOTHIGIUS (h) kort genmäle:

Herr talman! Då ber jag att få anmäla för herr Brandt att jag i första hand kommer att rösta på utskottets hemställan och i andra hand på herr Brandts reservation.

Herr BERGLUND (fp):

Herr talman! Gårdagens debatt i denna fråga var ju både lång och ingående, och så här i slutskedet är det väl knappast möjligt att väcka något nytt liv i debatten. Jag skall också avstå från att påta mig en så svår uppgift, men jag måste göra den reflexionen att det är ganska märkligt att vi över huvud taget skall behöva hålla en debatt som denna. Att regeringens politik i olika avseenden spårat ur och försatt oss i ett ur olika synpunkter prekärt läge är dock alla medvetna om. Ett mer beklämmande läge än dagens har vi väl tidigare inte upplevt.

Ändå är regeringen inte benägen att tänka om och försöka gå andra vägar än dem som nu är angivna för att komma till rätta med missförhållandena. Man fortsätter i de gamla hjulspåren, tydligen utan att se sig någon möjlighet att för närvarande ta sig ur dem. Man gör dem i stället djupare, så att man så småningom kanske inte alls kan komma ur dem. Regleringar på regleringar synes vara patentmedicinen. Till råga på allt skall vi nu också få straffbestämmelser, inte endast för överträdelse av regleringsbeslut utan även vid tillståndsgivning. Så måste den föreliggande propositionen tolkas.

Den onda cirkel, som bostadsbyggnadet nu befinner sig i, kan man enligt mitt sätt att se inte bryta utan att tillgripa vida radikalare medel än dem som använts och helt slopa all reglering, så att även bostadsproduktionen kommer med i den allmänna konkurrensen

och blir beroende av fri tävlan de olika byggnadsföretagen emellan. Men den vägen är väl alltför radikal för regeringen.

En annan väg, som vi tidigare i olika omgångar rekommenderat, är att hejda rivningsraseriet och i stället använda krediterna till nybostadsbyggande. Stoppa rivningen av gamla fastigheter, modernisera där så är möjligt och låt nyproduktionen få det tillskott av krediter som uppkommer!

Efter flerfaldiga upprepningar av dessa önskemål har vi nu tydligen kommit så långt att man inom bostadsstyrelsen har uppmärksammat dem, och vi får hoppas att detta skall leda till resultat.

Det ser emellertid ut som en tanke att den samfälliga oppositionen i utskottet nu står för utskottets skrivning och hemställan, som är ett rent avslagsyrkande på propositionen. Jag skall, herr talman, inte närmare kommentera detta utlåtande, utan jag vill bara säga att jag kommer att rösta i första hand för utskottets förslag.

I den föreliggande propositionen finns en katalog på de oprioriterade projekt som skall drabbas av den investeringsavgift vi nu har att ta ställning till. Till dem hör också kyrkor och kyrkliga samlingslokaler. Sådana byggen har ju också tidigare varit underställda lagen om prioritering och sålunda inte kunnat utföras utan särskilt tillstånd. Man tycker att denna begränsning kunde vara nog för att reglera uppförandet av sådana byggnader, men de har också kommit med i den allmänna uppräkningslistan.

I likhet med många andra riksdagsmän har vi motionärer i vår motion nr II: 82 reagerat mot detta och föreslår att sådana samlingslokaler undantas från investeringsavgift. I motionen har vi också motiverat detta ställningstagande. Det moderna samhället är stätt i en oavbruten utveckling på alla områden, och en förnyelse sker på många sätt. Inte

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

minst tätorterna har känning härav och är föremål för en omvandling av stora mått. Vid all denna utveckling får vi inte förbise sådana väsentliga ting som den kyrkliga och frikyrkliga verksamheten och dess betydelse för samhället — detta är bara ett understrykande av vad som i det avseendet tidigare blivit sagt i denna debatt. Den kristna verksamheten är en motvikt till allt det elände av olika slag som förekommer i vårt moderna och »utvecklade» samhälle. Inte minst på ungdomssidan tar sig ju utvecklingen oroande uttryck. Vi är väl alla skrämde av de många våldsbrotten, den ökande alkoholismen, det tilltagande narkotikamissbruket och allt sådant negativt i vår tid. Den allsidiga kristna verksamheten vill genom tillvaratagande av de resurser som står den till buds söka förebygga företeelser av detta slag. Men den kristna verksamheten behöver också en förnyelse, både andlig — det vill vi inte underlåta att säga — och i fråga om sina lokaler. De gamla gudstjänstlokalerna, av vilka många byggdes i mitten av 1800-talet, är nedslitna. I många fall måste de kristna församlingarna på grund av folkomflyttningen förlägga sin verksamhet till tätorter eller till nya områden inom dessa. Vi ser det som en nödvändighet och ett stort samhällsintresse att denna verksamhet hålls intakt. Det framtida samhället kommer att ha nytta därav.

Som påpekas i motionen bekostas uppförandet av dessa gudstjänstlokaler till stor del av insamlade medel, beskattade pengar som medlemmarna ger, många gånger med avstående från ting som de skulle vilja skaffa sig men som de försakar för att kunna vara sina medmänniskor till gagn och hjälp i livet och för att till dem kunna förmedla de kristna värden som skänker livet innehåll och mening. Nu kommer denna byggnadsverksamhet för en tid att omöjliggöras, eftersom sådana byggen, även om man får tillstånd att uppföra lokalerna, skall straffbeskattas.

Detta är orimligt, och förslaget vittnar tydligt om okunnighet om vad saken i verkligheten gäller. Reservanterna i utskottet tycks inte heller ha en klar bild av sakförhållandet; de omnämner för övrigt inte detta annat än i förbigående. Herr Brandt framhöll också i sitt anförande här, att kyrkliga samlingslokaler inte skall bli undantagna. Jag har full förståelse för att herr Brandt anser det vara riktigt. Men jag efterlyser inställningen till denna fråga hos företrädarna för broderskapsrörelsen inom det socialdemokratiska partiet; därom har vi ännu inte hört någonting. Jag hoppas att de skall rösta med dem som yrkar på avslag. Eller går man med på allt vad regeringen föreslår utan att på något sätt söka påverka den till ett annat tänkande? Det är beklagligt om så skulle vara förhållandet.

Herr talman! Sveriges frikyrkofolk av i dag, som jag i viss mån vill göra mig till tolk för, avvaktar med spännt intresse utgången av riksdagens ställningstagande i denna fråga. Det skulle lända riksdagen till heder om den avloge propositionen. Skulle inte detta bli fallet, har vi gjort ett stort misstag.

Herr talman! Jag kommer att i första hand rösta för utskottet och i andra hand för det förslag som under debatten framlagts av herr Fridolfsson i Stockholm.

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! I denna debatt tycker jag inte det riktigt klart har framgått fördelarna med en investeringsavgift av detta slag jämfört med en fysisk reglering, som givetvis också kan användas för att begränsa vissa investeringar. Fördelarna med en avgift ligger däri att den som betalar avgiften också får göra sin investering. Investeringsavgiften innebär alltså en högre grad av rättssäkerhet för den som vill engagera sig i ett företag än den fysiska regleringen, då man ändå är beroende av ett system med prövning av olika tjäns-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

temän och andra ansvariga inom förvaltningen när man skall göra en viss investering. Att så mycket som möjligt komma ifrån den rent byråkratiska handläggningen av dessa frågor måste vara en fördel.

En annan fördel med avgiften är att det hela tiden sker en fortlöpande prövning av det produktiva innehållet i en investering. Inte sällan kommer man underfund med att avgiftens storlek i förhållande till det produktiva innehållet i investeringen är sådan, att det trots avgiften blir lönsamt att investera. Likaså kan tvånget att betala avgiften göra att man söker sig fram efter nya, alternativa lösningar som många gånger kan vara överlägsna den ursprungliga lösning man tänkt sig.

Om vi grundligt sätter oss in i dessa två system, investeringsavgift respektive fysisk reglering, skall vi finna att avgiftssystemet har väsentliga fördelar som den fysiska regleringen saknar.

En annan ganska väsentlig sak är att man genom att göra en viss ekonomisk uppoffring får möjlighet att förverkliga vad man önskar. Detta tycker jag att de religiösa samfunden skall beakta och fundera över. Det är väl inte i och för sig orimligt att tänka sig att öka på en uppoffring ytterligare, om man anser den uppgift det gäller som mycket angelägen. Om man tycker att uppoffringen redan är tillräckligt stor, får den vägas mot de nya möjligheterna och den nya situationen. De religiösa samfunden kanske finner sina investeringsuppgifter så angelägna att de är beredda att ta på sig den ökade belastningen — det vore väl dåligt med trosnitet annars. Och med det föreslagna systemet kan man ju förverkliga sina planer. Har vi en rent fysisk reglering, finns kanske inte den möjligheten.

Investeringsavgiften som sådan kan förefalla mycket hög, men jämfört med t. ex. en räntehöjning har den dock begränsad omfattning. Jag skulle vilja jämföra den föreslagna avgiften med en

räntehöjning på 2—2,5 procent. Under de gångna åren har vi ju fått uppleva att räntenivån stigit mycket kraftigt, men jag har inte kunnat se att t. ex. de religiösa samfunden i samband med räntehöjningarna har skriat i högan sky och sagt att man försöker begränsa möjligheterna för dem att utöva sin trosverksamhet i lämpliga och nya lokaler. Jag föreställer mig att dessa samfund lika väl som vi andra har måst acceptera att räntan höjts och att investeringarna därigenom har fördyrats.

Viktigare än detta är emellertid vad man får för de begränsningar som man söker åstadkomma på vissa områden. Ja, det är ju mer bostäder och framför allt mer industrianläggningar. Och nya industrier och nya investeringar är nödvändiga för att vårt folkhushåll över huvud taget skall kunna fungera. I dag framstår som det mest angelägna att man möjliggör finansieringen av de oerhörda investeringar — uppgående till miljardbelopp — som behövs runt om i vårt land om näringslivet skall bli tillräckligt konkurrenskraftigt.

Jag undrar om inte kommunerna också har anledning att fundera över detta. I t. ex. utsatta industriområden, där beklädnadsindustrien går tillbaka, kan man vara tvingad att göra betydande investeringar i andra industrigrenar för att åstadkomma en kompletterande selsättning. Det måste för kommunerna själva vara mer angeläget att medverka till att genomföra sådana investeringar, som säkrar kommunernas eget fortbestånd, än att förverkliga vissa kommunala investeringar som kanske rent av omöjliggör dessa andra, för hela vårt näringsliv och vårt folk väsentliga investeringar.

Sådant bör man tänka på, och det bör även de religiösa samfunden göra. Det angelägna är att möjliggöra både ökat bostadsbyggande och industriinvesteringar.

Det har sagts att investeringsavgiften kanske inte får avsedd effekt; tanken

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

är ju den att man skall försöka skjuta på vissa investeringar för att möjliggöra andra. Men investeringsutrymmet är aldrig obegränsat, och det viktiga är naturligtvis att investeringsavgiften är ett riktigare instrument för att begränsa en del slags investeringar än den rent fysiska regleringen, d. v. s. en diskretionär prövning som utföres av tjänstemän. Man kan aldrig veta huruvida dessa tjänstemän handlar rätt eller precis likformigt över hela landet, eftersom arbetsmarknadsläget är olika på olika håll. Med en investeringsavgift är däremot den som är beredd att betala avgiften säker på att den önskade byggnaden blir uppförd, och detta är det väsentliga ur medborgarnas synpunkt.

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till den reservation som är fogad till utlåtandet.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Efter att ha lyssnat till herr Kellgren vill jag understryka att alla väl är ense om det angelägna i ett ökat bostadsbyggande och industriell utbyggnad. Herr Kellgren anser emellertid att plånboken skulle vara den enda riktiga mätaren på behovet av byggande. Jag måste säga att om herr Kellgren hade praktiskt sysslat något med handel så skulle han veta att hans inställning är direkt mordande för all strävan att komma till rätta med prisutvecklingen inom handeln.

Det förundrar mig att herr Kellgren som — om jag inte tar fel — har talat om behovet av en JO inom handeln, så litet har sysslat med praktiskt arbete. En investeringsavgift på 25 procent — som i realiteten innebär ett uttag på 40 procent — skulle för en så liten enhet som en livsmedelshandel betyda 300 000 à 400 000 kronor. Allt detta tal om att man på detta sätt skulle kunna komma till rätta med prisutvecklingen i vårt land är därför teoretiskt och tomt prat — ingenting annat.

Jag måste säga att investeringsavgif-

ten inte har något som helst berättigande när det gäller att reglera och styra vårt ekonomiska liv. Jag vidhåller därför, herr talman, yrkandet om bifall till min motion.

Herr andre vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr BERGLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kellgren tog upp ungefär samma tankegångar som herr Kristenson i Göteborg framförde i går och vädjade till de frikyrkliga att göra ytterligare en uppoffring, som han uttryckte det. Inom de frikyrkliga leden säger vi emellertid inte, att det är fråga om en uppoffring när vi offrar för vår verksamhet, utan vi anser att det är en stor och rik förmån att få göra detta. Det är något som tillför oss stor välsignelse och tillfredsställelse.

Det är herr Kellgren, en ännu större uppoffring att behöva avstå från att uppföra dessa byggnader, ty vi betraktar det såsom en oerhört stor och betydelsefull insats i vårt samhälleliga liv att få tillfälle att fritt utöva vår verksamhet. Detta gäller inte minst i dagens läge, då vi får så många sorgliga bevis på hur svårt människorna har det i olika avseenden. De brottas med stora problem, och det är som jag sade tidigare, inte minst fallet med ungdomen.

Nu inser herr Kellgren att vårt krav är berättigat och att man egentligen inte kan gå emot vår framställning. Då tas i stället denna sak upp såsom en vädjan till ett varmt hjärta. Klart är att även detta kan ställas under debatt, men så ligger det hela dock djupast sett inte till. Uppoffringen blir större om vi inte får hjälpa samhället i en angelägenhet, vilken för oss har större betydelse än de materiella värdena.

I detta anförande instämde herr *Gustafsson* i Borås (fp).

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kellgren har sagt

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

att han vill ha »blod, svett och tårar», så jag kan förstå att han accepterar investeringsavgiften och är beredd till uppoffringar av olika slag.

Sedan talade herr Kellgren om utsatta industristäder, och jag förstår vilken stad han menade, eftersom han även nämnde textil- och beklädnadsindustrin. Han ansåg att kommunerna skulle ha möjligheter att göra »andra stora investeringar för industrier» — som han uttryckte det — för att se till att man fick annan industri till orten. Detta är ju ganska intressant. Herr Kellgren uppmanar alltså kommunerna till olagligheter i detta avseende. Vi har faktiskt inte rätt att bedriva kommunal lokaliseringsverksamhet med kommunala medel.

Jag förutsätter att herr Kellgren har den uppfattningen, att också kommunerna skall vara beredda till uppoffringar av olika slag, och jag skulle vilja fråga: Anser herr Kellgren — som vill gälla som en kulturförkämpe här i kammaren — att kommunerna skall vara beredda att göra uppoffringar genom att lägga en 25-procentig överkostnad på t. ex. ett projekterat kulturhusbygge?

Jag är inte riktigt säker på att herr Kellgren förstår att det vill till kommunala uppoffringar redan nu om man skall kunna bygga sådana kulturhus i dagens trängda kapitalmarknadsläge för kommunerna.

Vidare har mina medmotionärer i denna kammare herrar Josefsson i Halmstad och Johansson i Norrköping här talat om reservationens skrivning och funnit oanade möjligheter för kommunerna — nämligen i dispensregeln. Jag har tidigare framhållit, att jag inte kan finna att reservationen tillmötesgår oss motionärer när det gäller undantag för kommunala byggen. Dessutom kvarstår den principiella frågan om staten skall lägga skatt på kommunerna.

Låt mig till sist säga att denna debatt kommit mig att tänka på sagan om

tio små negerpojkar, som blev bara nio o. s. v. I utgångsläget var vi femton, men så hängde sig en efter en på dispensregeln — som faktiskt fanns redan när vi skrev motionen — och vi blev bara fjorton, tretton, tolv o. s. v.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr PERSSON i Heden (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är mycket förvånad över herr Kellgrens sätt att plädера för regeringens förslag om vem som skall bygga och vem som inte skall bygga. Jag hyser i likhet med herr Lundberg den meningen, att härvidlag skall inte pengarna vara avgörande, utan det gäller att bestämma och prioritera efter verkliga behov och förhållanden inom ifrågavarande områden.

Enligt det förslag som föreligger kan man som jag omnämnde i går, måhända bygga ifall man låter plånboken avgöra om man har möjlighet att betala den 25-procentiga investeringsavgiften. Med tanke på de radikala uppfattningar som herr Kellgren i olika sammanhang varslat om är jag mycket förvånad över att herr Kellgren kan acceptera en dylik linje, att låta plånboken vara värde-mätare.

Jag sade i går att regeringen redan har tillräckliga möjligheter att begränsa byggnationen, och jag hänvisade till tredje lagutskottets utlåtande nr 33 år 1965. Där står det klart utsagt i sju punkter, när regeringen har möjligheter att prioritera eller avslå. Jag tror att de punkterna räcker gott och väl.

Det förslag som nu föreligger är verkligen, som här har sagts av många, ett ytterst förunderligt sätt att ge regeringen ytterligare fullmakter till dem som den redan har och att därmed låta pengarna vara avgörande när det gäller en byggnation.

När det gäller de kommunala förvaltningsbyggnaderna — de kyrkliga har det redan talats om — står vi inför en

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

snar ytterligare kommunsammanslagning. Det har skett kommunsammanslagningar den 1 januari 1967, och det kommer att ske också nästa år. Många kommuner blir då tvungna att bygga förvaltningsbyggnader. Detta kan regeringen motsätta sig eller låta kommunen lägga ytterligare 25 procent till en kostnad som i övrigt är oerhörd hög.

Herr talman! Jag vidhåller det yrkande jag tidigare ställt.

Herr KELLGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte sagt, herr Lundberg, att plånboken är den enda riktiga mätaren när det gäller att avgöra huruvida en investering är nyttigare än en annan. Jag har sagt att avgiften *kan* vara ett bättre instrument än den rent fysiska regleringen. Man får nämligen med hjälp av denna avgift möjlighet att ompröva just det produktiva innehållet i den investering man avser att genomföra.

Herr Lundberg, jag har aldrig föreslagit inrättandet av något slags JO inom handeln! Däremot har jag i en utredning föreslagit att det skulle inrättas en konsumentombudsman. Det är inte alls samma sak, herr Lundberg! Det är inte fråga om den rättsliga prövningen, utan det är fråga om att hålla ett öga på reklamen, att hålla reda på konkurrensen och i övrigt ta upp sådana saker som konsumenterna anser vara angelägna.

Därmed har jag väl också svarat herr Persson i Heden. Jag har alltid haft den uppfattningen — det måste alla ha som sysslar med ekonomi och ekonomisk verksamhet — att det ändå är priset, relationerna mellan kostnaderna för och nyttan av ett projekt, som avgör huruvida en investering skall komma till stånd eller ej.

Jag skulle också vilja ta upp en annan fråga. För många investerare måste det framstå som ett icke oriktigt val att ta investeringsavgiften nu med hänsyn till att byggnadskostnaderna kanske i en

framtid, när investeringen eljest skulle göras, har stigit så mycket att byggandet då ställer sig dyrare, trots investeringsavgiften. Under sådana förhållanden måste det bli en prövning av hur mycket denna investering i dag ger i fråga om förbättring.

Herr Berglund sade att det är en stor och rik förmån att kunna få lov att medverka till uppförandet av olika religiösa byggnader. Ja jag tror att han uppfattar saken så. Men kunde inte den förmånen göras litet större och litet rikare genom att ta den 25-procentiga avgiften? Det kan väl i och för sig inte vara så märkvärdigt. Det är väl inte märkvärdigare än om det skulle uppstå en kostnadsstegring på annat sätt — genom räntehöjning, genom höjda löner eller genom att tomtmark stiger i pris.

Fru Hörnlund påtalar saker och ting som jag inte ett ögonblick har tänkt mig. Jag har aldrig någonsin tänkt mig att uppmana kommuner att begå olagligheter — men jag får på grund av den begränsade tiden för min replik återkomma till fru Hörnlund senare.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Kellgren vill jag säga, att införandet av en investeringsavgift innebär att den som har en fylld plånbok och tillgång till krediter också har möjlighet att bygga. Det har tidigare talats om bankpalats, som också kan vara nödvändiga i vissa sammanhang. Banker har möjlighet att ta in de pengar som behövs för att finansiera sitt bygge. Men om man skall bygga en livsmedelshall för exempelvis 1 miljon kronor och det på detta bygge läggs en avgift av 25 procent eller rättare sagt 40 procent på 400 000 kronor, finns ingen möjlighet att via priserna slå ut denna merkostnad.

Det är väl ändå riktigare att försöka reglera och styra utvecklingen så, att samhällets och medborgarnas behov blir tillfredsställda. Det kan inte vara rimligt att säga: Du som kan lägga upp

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

så och så många hundra tusen kronor vid igångsättandet av ett bygge är den som har det största behovet! En sådan utveckling vore fullkomligt orimlig.

Om vi skulle följa herr Kellgrens resonemang skulle vi säga: Vi höjer hyrorna och stänger på det viset ute en massa människor. Nu säger man i stället: Nu höjer vi priserna igen.

Jag frågar mig också: Om vi skulle ha en konsumentombudsman, skulle då denne bara gå omkring och konstatera, att det nu är berättigat med t. ex. en tioprocentig prishöjning på varorna på grund av att man lagt en avgift på bygandet av butiker?

Jag måste säga, herr Kellgren, att detta är ett mycket underligt ekonomiskt resonemang, som jag inte kan förstå.

Herr PERSSON i Heden (cp) kort genmäle:

Herr talman! Enligt herr Kellgrens resonemang skall en byggherre jämföra nuvärdet på ett bygge plus den 25-procentiga investeringsavgiften med den prisstegring som kan ha inträtt när avgiften tas bort. Herr Kellgren har därmed utan tvekan erkänt, att det är plånboken som kan avgöra om en byggnad skall kunna uppföras.

Detta har vi vänt oss emot såsom fullständigt odemokratiskt. Vi kan inte acceptera denna ordning. En sådan utveckling kan också få allvarliga konsekvenser för framtiden. Man vet inte ens om denna avgift kommer att upphöra eller kommer att gälla, även efter giltighetstidens utgång. Den kan ju i likhet med den extra bilskatten bli permanent.

Herr BERGLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kellgren sade att uppoffringen skulle kännas ännu rikare om medlemmarna i ett samfund som vill bygga en kyrka måste avstå ännu mer för att betala investeringsavgiften. Jag tror knappast att något frikyrkligt

samfund bygger alls om de måste betala denna investeringsavgift. Det skulle då bli en verkligt stor uppoffring att få avstå därifrån.

Den fyllda plånboken har förts in i bilden i denna debatt. Tyvärr har frikyrkorörelsen inte några fyllda plånböcker utan är helt beroende av de insamlade medel, som kommer den till del.

Vi anser att de andliga värdena är så betydelsefulla i vårt samhälle, att vi på allt sätt måste värna om dem. Staten har för sin del inte på något sätt tillgodosett dessa värden, och vi ställer heller inga fordringar på staten i det avseendet. Den frivilliga verksamhet, som bedrivs för vårt folks moraliska och andliga höjande, bör dock ges resurser och möjligheter i stället för att hindras i sin verksamhet på sätt som nu sker genom den föreslagna investeringsavgiften.

Herr KELLGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall börja där jag slutade sist. Kan inte fru Hörnlund inse följande enkla resonemang, nämligen att i samma utsträckning som man kan skjuta åt sidan andra investeringar, som skulle göras av privata personer eller av kommunerna, finns det större möjlighet att få resurser att bygga mer av både industrilokaler och bostäder. Om man skulle följa fru Hörnlunds recept och inte belasta kommunerna med denna investeringsavgift, då blir resultatet att man inte får samma möjlighet att investera, t. ex. i Borås i en mekanisk verkstadsindustri för att ge textilarbetare och beklädnadsarbetare lämpligt arbete. Det är det enda resultat jag kan finna av fru Hörnlunds hela aktion. Så hänger det ekonomiska livet ihop!

Det andra, som fru Hörnlund anförde, var huruvida man skulle kunna begära av Borås stad t. ex. att bära investeringsavgiften på 25 procent för uppförande av ett kulturhus. Det är väl inte alldeles orimligt för Borås stad

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

att säga, att med de projekteringskostnader, tomtkostnader och mycket annat, som staden lagt ned, kan det vara försvarbart att ta även denna investeringsavgift för att få detta hus till stånd redan nu, ty det kan bli mycket dyrare i framtiden. Här får man kalkylera. Genom att på detta sätt få möjlighet att kalkylera har man utsikt att kunna göra den rätta och mest produktiva investeringen.

Detsamma är mitt svar också till herr Lundberg. Den konsumförening som vill uppföra en livsmedelshall måste projektera och bedöma huruvida den produktiva investering, den vill göra, är så produktiv att den också kan bära denna avgift. Visar det sig att så är fallet, då är det sannolikt att den *bör* komma till stånd, ty det blir till konsumenternas bästa.

Sedan, herr Berglund, menar jag att med den större och rikare förmånen för de kristliga samfundet här är det bara att betala dessa 25 procent. Giv åt kejsaren vad kejsaren begär! Och ge åt honom det övriga, så att säga; genom att betala denna 25-procentiga avgift kan herr Berglund och hans meningsfränder förverkliga de lokaler som de önskar. Det är väl bättre för dem att kunna förverkliga detta än att ha en fysisk reglering, som säger att byggnaden inte alls får komma till stånd.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kellgren kanske säger ett och menar ett annat. Han yttrade i alla fall från denna talarstol, att den stad han avsåg ju kunde ägna sig åt att investera i nya industrier i stället för att investera i oprioriterat byggnande.

Vad jag närmast ville säga till herr Kellgren var bara, att vi inte har stora möjligheter att själva lokalisera industri. Ty i så fall måste vi faktiskt få statlig medverkan för lokalisering av industrien till orten innan vi kan göra investeringar över huvud taget, och

då blir det fråga om markanskaffningar, ledningar, gator o. s. v. Utan medverkan med en industri från annat håll kan kommunen således icke göra mycket på detta område i dessa dagar.

Herr WERNER (h):

Herr talman! Bara några ord ytterligare om investeringsavgiften och det kyrkliga byggnandet.

Jag tycker nog att herr Sträng agerar som de gamla godsägarna när de skulle göra sig av med torparna. Först tog de lagen till hjälp, och när de sedan inte lyckas därmed satte de in ekonomiska sanktioner. Kyrkan har i flera avseenden ofta fått känna sig som en torpare till staten.

Man säger att det byggs så mycket kyrkor numera — det står i tidningarna att det inte har byggts så mycket kyrkor sedan medeltiden. Då skall man komma ihåg att det var stopp för allt kyrkbyggande under lång tid. Från 1937 till 1957 byggdes det inte någon kyrka i vårt land.

Man bör också veta, att det nuvarande kyrkbyggandet inte är någon stor sak för staten. Svenska kyrkans byggande utgör 0,3 procent och frikyrkornas 0,2 procent av all byggenskap. Denna halva procent som kyrkorna representerar motsvarar 25 miljoner. Jag tycker det är nonsens att dra in den summan i ett stort statsfinansiellt sammanhang.

Underhåll och reparation av kyrkor och församlingslokaler belöper sig till 70 miljoner kronor om året, och då gäller det ändå 5 000 byggnader.

Jag skulle kunna anföra rätt skrämmande exempel från nära håll på hur det ser ut på fältet. Brännkyrka kontrakt i Söderort har sex församlingar och åtta kyrkor, av vilka fyra är byggda på frivillig väg med frivilligt insamlade och beskattade pengar. En folkmängd på 320 000 människor, alltså lika många som det finns i hela Karlstads stift, betjänas av åtta kyrkor. Detta innebär att det är sämre ställt be-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

träffande kyrkor i det nämnda kontraktet än det är i Tanzania. Söderort är alltså på visst sätt ett u-land med avseende på kyrkor.

Jag tycker det är viktigt att man på statligt håll och inte minst i riksdagen begriper att det gäller för människorna inte bara att existera och arbeta, utan också att leva och utvecklas.

Om jag får återgå till Söderort vill jag säga att där aktualiseras värden som icke får förtigas. Vart åttonde dödsfall i Söderort beror på självmord — det är en siffra som vi borde ha respekt för och som speglar de besvärigheter som drabbar människorna i sådana tätorter. Därför får vi sannerligen inte nonchalera de institutioner som vill slå vakt om människans livsmöjligheter.

Att i detta läge sätta stopp för reella behov av kyrkor som kan ge själavård och människovård liksom också att stoppa upp ideella ambitioner att skapa sådana institutioner är huvudlöst. En hel rad projekt kommer nu med all säkerhet att hindras. I Årsta har man t. ex. samlat in 170 000 kronor, i Tallkrogen 95 000, i Bagarmossen 30 000 och i det lilla Västertorp 75 000 kronor. Och så skall ingenting kunna ske.

Nu säger herr Kellgren att finns trosnitet, kan man väl klara resten också. Det uttrycket är gripande i all sin enkelhet! I så fall får man också väga in tron på regeringens oförmåga att häva inflationen så att byggnadskostnaderna om ett par år ändå har stigit med 25 procent.

Nu har herr Kellgren blivit tillrättavisad skarpt och utomordentligt väl av sina egna, och en sådan tillrättavisning tar ju bättre, men han sade mycket som jag skulle vilja göra invändningar mot.

Herr Kellgren sade att den höga räknan inte hade givit friförsamlingarna och kyrkoförsamlingarna anledning att skria och att de därför nog kunde godta också den 25-procentiga investerings-

avgiften. Har man nu axlat *en* börda behöver det emellertid inte innebära att man glatt tar på sig nästa börda också. Hans argument var verkligen ett dåligt sådant.

På det kommunala fältet har man bättre förståelse för de aktuella behoven. Stadsplanerarna försöker tillgodose önskemålen om kyrkliga och frikyrkliga institutioner. De projekt som är på gång är i stor utsträckning färdiga, men då stoppas verksamheten av denna avgift.

Ambitionerna från kyrkobyggarnas sida har också varit att så litet som möjligt inkräkta på bostadsbyggandet. Därför har man satsat på monteringsfärdiga kyrkor. Det är Svenska kyrkans byggnadsbyrå som har kommit in på den linjen och arbetat med stor framgång — monteringsfärdiga, fabriksgjorda, kyrkor som kräver ett minimum av arbetskraft för att bli färdiga. Det är alltså inte katedraler som planeras, herr talman, utan det är enkla, effektiva servicehus för den vara som de flesta av oss förr eller senare kommer att efterfråga.

Jag ber att få yrka bifall i första hand till utskottets förslag och i andra hand till det yrkande som har framställts av herr Fridolfsson.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Vi har redan från vårt håll yrkat avslag på propositionen, och jag har inte för avsikt att förlänga debatten i denna fråga. Men det är en sak som jag vill peka på i detta sammanhang.

I motionerna I: 568 och II: 745 har vi tagit upp det nära sambandet mellan bostadsbyggandet och de servicehus, som måste finnas i anknytning därtill. Det är ju så, att i nybyggda bostadsområden är servicelokaler lika nödvändiga som parkeringsplatser.

Sedan flera år tillbaka uppför man butiksbyggnader friliggande. Det är mera rationellt ur varuhanteringsyn-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

punkt, och det vore beklagligt om den 25-procentiga avgiften skulle betyda att man tvingas till mindre rationella lösningar när det gäller butiksplaneringen. Det vore ett steg tillbaka.

Reservanterna i utskottet har inte heller kunnat komma förbi den här frågan, och jag vill citera vad utskottets reservanter säger och därmed också fästa kammarens uppmärksamhet på vad vi beslutar om — även i det fall reservanterna skulle vinna i voteringen: »Vid dispensgivningen bör också hänsyn tas till det behov av servicelokaler som finnas i nyanlagda bostadsområden.»

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till utskottets avslagsyrkande.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! I första hand ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Om detta inte skulle vinna kammarens bifall ber jag, herr talman, att med den motivering, som värtaligt utformats i motionsparet I: 462 och II: 542, få yrka: att i förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten företages den ändringen, att ur första paragrafen utgår orden »sporthall eller annan idrottsanläggning».

Herr HENRIKSON (s):

Herr talman! Frågan om de kyrkliga och frikyrkliga lokalerna har väckt stort intresse i denna debatt. Både i dag och i går har den diskuterats av flera talare. Det är närmast herr Fridolfssons i Stockholm anförande i natt som har uppkallat mig till några reflexioner.

För undvikande av varje missförstånd vill jag framhålla, att jag delar den uppskattning av kyrklig och frikyrklig verksamhet — låt mig gärna tillägga även övriga folkrörelser insatser i samhället — som herr Fridolfsson och andra talare i denna del av debatten har givit till känna. Det finns emellertid anledning att nyansera sina uttryck betydligt mera än vad herr Fridolfsson

gjorde. Jag misstänker att många av dem som nu lyssnar inte fanns i kammaren när herr Fridolfsson hade ordet ganska sent i går kväll, och därför skulle jag vilja rekommendera dem som har intresse för saken att mera utförligt ta del av detta hans yttrande.

Låt mig nu erinra om några detaljer i herr Fridolfssons inlägg. Han fann bl. a. att inrangerandet av kyrkobyggen under avgiftsbelagt byggande var en onödig demonstration av regeringen. Vidare förklarade han att alla kristna medborgare och med dem sympatiserande anser investeringsavgiften vara helt orimlig. Jag skulle i anslutning till det sistnämnda påståendet vilja fråga herr Fridolfsson med vilken fullmakt han talar för hela Sveriges kristenhet.

Proposition nr 10, säger herr Fridolfsson fortsättningsvis, lägger i dagen vilken negativ inställning socialdemokratien har till kristen verksamhet. Socialdemokratien har inte visat något större intresse för de kristna organisationernas samhällsnyttiga verksamhet, och propositionen är därför helt stilenlig, menar han vidare.

Jag tror att dessa citat kan vara tillräckliga för att de ärade kammarledamöterna skall inse den ensidighet i synen på dessa frågor som präglade herr Fridolfssons resonemang. För övrigt har spörsmålet i dag tydligen följts upp i tidningen Dagen. Jag har inte haft tillfälle att läsa den, men på löpsedeln står: »Är socialdemokratien kristendomsfientlig?»

Herr Fridolfsson hade också en del bekymmer när det gäller mig och andra i denna kammare som tillhör Broderskapsrörelsen. Han undrar hur vi egentligen såg på detta problem och hur vi skulle ställa oss. De bekymren tror jag att herr Fridolfsson kan lämna därhän. Jag vill i detta sammanhang säga, att det utfall som herr Fridolfsson tillät sig mot herr Svensson i Kungälv var ganska avslöjande.

Jag skall nu lämna den del av frågan

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

som herr Fridolfsson ägnat sig åt och i stället se på vad som skett på detta område, ty jag tror att det kan vara värdefullt. Jag skulle vilja nämna några siffror som visar vad som skett under de senaste åren. Som bekant har socialdemokratien haft ett avgörande inflytande på politiken i det här landet under avsevärd tid.

Under åren 1954—1963 investerades sammanlagt 110 miljoner kronor i byggnader för frikyrkoändamål. Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med att här räkna upp de olika samfunden och deras andelar av totalsumman 110 miljoner, men är någon intresserad kan jag eventuellt återkomma härtill i en replik. När det gäller det kyrkliga byggandet har det under åren 1958—1966 byggts i genomsnitt 10 kyrkokolaler årligen.

Det är klart att man kan ha olika meningar om huruvida detta är ett stort eller litet byggande. Personligen kan jag inte finna att vare sig kyrka eller frikyrka har behandlats på något styvmoderligt sätt under dessa år. Självklart skulle väl alla önska att inte bara detta område utan även andra angelägna områden hade kunnat tillgodoses ännu mycket mera. Men eftersom vi inte kan gå utanför de resurser som skall räcka till samhällets olika ändamål så måste vi, som här tidigare upprepade gånger har sagts, väga mellan olika angelägna ändamål. Den bild som herr Fridolfsson, och jag tyckte nog också herr Werner, i sina anföranden sökte ge kammaren, att regeringen, socialdemokratien, skulle ha tagit detta tillfälle i akt för att komma åt kyrka och frikyrka är icke överensstämmande med det verkliga förhållandet.

Eftersom jag nu ändå har ordet och har varit med om att underteckna den »femtonnegersmotion», som fru Hörnlund här nyss talade om, och då jag är en av dem som numera har funnit att utskottsreservanternas skrivning är sådan, att man kan ansluta sig till den-

samma, så vill jag passa på tillfället att säga att jag räknar med att de deklamationer som har lämnats och vad utskottsreservanterna har skrivit skall bli det mönster efter vilket man skall handla när det gäller de angelägna investeringarna i kommunerna. Det bör uppmärksammas att motionärerna inte har ansett att man skall släppa kommunerna fritt fram, utan vad vi har velat rekommendera är en restriktivare tillståndsgivning än den hittillsvarande. Man kan inte generalisera här, men ser vi på enskildheterna är det möjligt att man i vissa sammanhang kan peka på att tillståndsgivningen har varit alltför liberal. Jag vill alltså understryka vad som här tidigare, bl. a. av herr Johansson i Norrköping, har framhållits, nämligen att utskottsreservanterna har sagt att det är angeläget att dispensregeln inte tolkas alltför restriktivt. Utskottsreservanterna säger vidare, att det enligt utskottets uppfattning är angeläget att dispens medges där detta är påkallat av lokaliseringsspolitiska och samsättningspolitiska skäl.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade den känslan, vilken jag nu fått bekräftad, att de socialdemokrater som har en kristen anknytning tycker att denna fråga är besvärlig. Jag förstår dem. De sitter definitivt i saxen. Det kan inte vara lätt att inför alla de medborgare i vårt land som är kristet orienterade och deras sympatisörer göra gemensam sak med regeringen, vilken bevisligen har en mycket negativ inställning till denna stora väljargrupp. Herr Henrikson, som nyss var uppe, och ni andra representanter för Broderskapsrörelsen tillvaratar ju inte alls denna kategoris intressen. Ni talar om vad ni har gjort och vad socialdemokraterna har gjort för

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

denna väljargrupp. Mig veterligt har det socialdemokratiska partiet inte skaffat pengar till eller byggt några frikyrkliga samlingslokaler, man stöder i stället helt och fullt statsrådet Sträng.

Man talar om att där expropriation kommer att bli aktuell skall man vara generös nog att tillåta byggnation utan att vederbörande skall behöva betala investeringsavgift. När vi i natt debatterade denna fråga framhöll jag detta som helt självklart. Herr Henrikson gav mig inte direkt en åthutning för att jag yttrade mig i natt, men det synes som om han ansåg det inte lämpligt. Jag kan inte förstå detta. Vi fick en reprimand av talmannen vid riksdagens avslutning i december månad därför att närvarofrekvensen inte hade varit vad den borde vara. Jag kan väl inte lastas för att de personer som säges vara intresserade av denna fråga inte var närvarande här i går kväll. Jag stod på talarlistan och bevakade frågan. Förden skull ber jag inte på något sätt om ursäkt.

Herr **WERNER** (h) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Henrikson vill jag säga att jag inte har uttalat mig om socialdemokratiens ståndpunkt när det gäller kyrklig och kristen verksamhet — det vet han själv. Jag talade med utgångspunkt från den proposition som är framlagd och som otvetydigt ger vid handen att kyrkliga lokaler betraktas som mindre nödvändiga och därför får ställas åt sidan.

I gårdagens debatt ansåg herr Brandt att man inte har anledning ge dispens när det gäller kyrkliga lokaler. Sådana yttranden talar ju för sig själva.

Herr **HENRIKSON** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fridolfsson säger att han inte känner till att socialdemokratien har byggt några frikyrkliga lokaler och inte några kyrkliga lokaler över huvud taget. Det torde emellertid inte vara socialdemokratiens uppgift

att sköta den saken. Här är det närmast fråga om det regerande partiets sätt att fördela resurserna i samhället. Jag känner inte till att vare sig herr Fridolfssons eget parti eller något av de övriga i riksdagen representerade partierna har ägnat sig åt kyrkobyggnadsverksamhet.

Sedan vill jag säga att jag inte kan anse det vara bevis på en särskilt kristlig inställning att försöka dra sig ur ett sammanhang där vi alla är inlemmade. Vi måste som samhällsmedborgare vara beredda att solidariskt ta ansvaret och ta på oss de bördor som är nödvändiga för att vi skall kunna fullgöra gemensamma angelägna uppgifter. Man skall inte glömma bort bakgrunden till detta förslag, nämligen den samhällsekonomiska situationen som nödvändiggör en avvägning.

Inom ramen för en replik är det inte möjligt att närmare utveckla de frågorna. Men jag vill ändå säga att företrädare för kyrka och frikyrka som uppträder i talarstolen inte bör glömma bort dessa angelägna frågor i en sådan här seriös debatt.

Herr **GUSTAFSSON** i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag sökte i går med några få enkla ord visa att det finns en viss principiell skillnad mellan kyrkbyggen inom de kristna samfundet och andra byggen. Herr Kellgren förordade en så enkel teologi som denna: Ge kejsaren vad kejsaren tillhör och Gud vad Gud tillhör. Ja, herr talman, det vill vi göra, och det skall vi göra — det är riktigt att göra det. Men det är när kejsaren vill ha 25 procent mer än vad honom tillkommer som vi reagerar. Det rör sig här om frivilligt insamlade medel till kyrkbyggen som redan har beskattats i vanlig ordning av stat och kommun. Det är vad jag kallar kejsarens tribut, och mot det är ingenting att invända. Men vi vill inte vara med om att riksdagen den 23 feb-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

ruari ger kejsaren rätt att därutöver utta en straffskatt på frivilligt insamlade medel på 25 procent. På den punkten kan vi inte inse att man för ett riktigt resonemang.

Vi har ställt oss solidariska till restriktioner och ingrepp då landets väl har krävt det. Men när det nu, sedan man ute i de olika kristna samfundet kanske under lång tid samlat in medel i form av frivilliga gåvor för att få en möjlighet att bygga tidsenliga lokaler, plötsligt kommer en sådan här förordning som stoppar dessa byggen måste vi säga ifrån hur vi tänker och ser på det hela. Jag vill också framhålla att Broderskapsrörelsens medlemmar har solidariserat sig med oss när vi reagerar mot att denna skatt pålägges sådana kyrkbyggen som måste komma till stånd därför att församlingarna annars stått husvilla. De har kanske på grund av stadsplanering och andra orsaker fått lämna sina gamla lokaler. Det har de funnit sig i. Under tiden har man arbetat och samlat in pengar för ett nybygge. När man sedan står färdig att sätta spaden i jorden, så kommer nu denna skatteförordning. På den punkten har Broderskapsrörelsens medlemmar som sagt ställt sig solidariska med oss.

Jag har gärna velat säga detta i denna debatt.

I detta anförande instämde herr *Hyltander* (fp).

Herr FRIDOLFFSSON i Stockholm (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henrikson sade att det inte är socialdemokraternas uppgift att bygga kyrkolokaler. Men på mig verkar det — och det är mycket förvånande — som om socialdemokraterna har tagit som sin uppgift att stoppa kyrkobyggen.

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Då jag nu för första gången tar till orda i denna ärevärdiga

församling är det närmast för att i någon mån motivera en av de kanske blygsammaste motioner som någonsin väckts i denna kammare. Som modest nybörjare har jag också föredragit att begära ordet som nära nog siste talar i debatten.

Jag skall inte argumentera i den stora avgiftsfrågan utan bara kort och gott instämma i den kritik som här riktats mot propositionens avgiftsförslag. Jag vill begränsa mig till att omnämna vad som i vår motion nr 202 har berörts. Vi hemställer att riksdagen — för den händelse Kungl. Maj:ts proposition nr 10 skulle vinna riksdagens godkännande — måtte besluta att kyrkliga byggnadsarbeten som föranletts av åtgärder från stat eller kommun skall undantas från skyldighet att erlagga den 25-procentiga investeringsavgiften.

Det gäller här en grupp människor som har att helt och hållet finansiera sina byggnader med pengar som medlemmarna tillskjutit, ofta genom — som sagts här vid flera tillfällen — stora uppoffringar på andra områden. Det har visserligen inväntats att man har möjlighet att vänta 18 månader med byggnationen, men tyvärr är det inte så enkelt. I många fall väntar givetvis församlingar då de själva har möjlighet att bestämma över sina göranden och låtanden framöver. Vad vi i motionen har pekat på är sådana fall där församlingarna inte själva har haft att bestämma, utan där det allmänna har försatt dem i en sådan situation att de måste bygga. En ganska omfattande filantropisk verksamhet bedrivs av en del av dessa församlingar, och denna verksamhet blir stoppad om man inte kan fortsätta en planerad byggnation. Vi har också, som omvitnats här vid många tillfällen, barn- och ungdomsverksamhet till erkänt stort gagn för vårt samhälle.

I motionen har vi, som jag förut sade, begränsat oss till att tala om de kyrkliga byggnader som kommer i kläm på

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

grund av åtgärder från det allmännas sida. Det är så långt jag kan förstå en mycket liten sak i detta stora sammanhang. Vad jag här framhåller betyder ingalunda något annat än att jag givetvis är motståndare till propositionen som helhet. Jag har med dessa ord bara velat peka på *en* av de orättvisor som blir en följd av investeringsavgiften.

Jag kan i detta sammanhang inte låta bli att uttrycka min förundran över den cynism som herr Kellgren lade i dagen här. Herr Axel Gustafsson i Borås har redan varit inne på detta ämne i ett bemötande. Herr Gustafsson, som ju är en mycket vänlig och snäll människa, var t. o. m. så snäll att han tog med en del som herr Kellgren inte sade då han citerade bibelstället. Herr Kellgren sade kort och gott: Ge kejsaren det kejsaren tillhör. Han sade inte: Ge Gud det Gud tillhör. Det är ju faktiskt så att förslaget inte vill ge kejsaren det kejsaren tillhör, utan att man skall ta 25 procent från det Gud tillhör och ge det till kejsaren. Så blir enligt mitt sätt att se resultatet av detta förslag.

Jag vill, herr talman, inskränka mig till att peka på syftet med den motion vi har avlämnat. Jag är samtidigt klar över att vissa formella brister föreligger. Motionen borde ha innehållit förslag till lagtext. Detta gör att jag begränsar mig till att säga att jag kommer att rösta för de motioner som i sina motiveringar går längre än vad vi har gjort i vår motion.

I detta anförande instämde herr *Rimmerfors* (fp).

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag ber nästan om ursäkt för att jag tar till orda på slutet av denna debatt, men vissa skäl gör att jag ändå vill yttra mig.

Först vill jag harangera den föregående talaren, som ju tillhör bohuslänsbänken och som har hållit sitt jungfrutal. Jag hoppas att vårt samarbete här i

riksdagen kommer att bli gott, även om vi ibland kanske kommer att hamna på olika linjer.

Vidare vill jag beklaga att herr Zetterberg inte är här i dag och kan delta i denna och andra debatter. Investeringsavgiften avses ju beröra även kyrkobyggen, och det har frågats var Broderskapsrörelsen står i denna fråga. Jag kan i stort sett hänvisa till vad herr Henrikson yttrat. Jag har inte några fullmakter och inte några uttalanden att falla tillbaka på, utan kan endast anföra några personliga synpunkter.

Först skulle jag vilja slå fast att förslaget avser en rad byggnadsobjekt, nämligen bensinstationer, bilverkstäder, parkeringshus, butiker, kontors- och banklokaler, kommunala förvaltningsbyggnader, kyrkliga och andra samlingslokaler, nöjeslokaler, sporthallar och idrottsanläggningar samt vissa större fritidshus. En fråga som jag anser bör ställas både till mig och till andra som företräder en kristen opinion är denna: När man kommer i en situation då det krävs vissa inskränkningar, har man då rätt att säga att vårt område är så heligt att det måste göras undantag för det?

Vi får inordna oss i ett samhälle och anpassa oss efter dess yttringar. Därför tycker jag att helhetssynen är nödvändig även för den som har ett speciellt intresse. Många av kammarens ledamöter kommer i samma slags intressekollision vid behandlingen av andra ärenden. Många av oss tillhör motororganisationer, för att nämna ett exempel från ett helt annat område. Dessa uttalar kanske sig emot skatt på bilar, men när vi sitter här i kammaren godtar vi en sådan skatt. När vi är valda till riksdagsmän måste vi ju ha helheten som grundval för vårt synsätt.

Jag vill hänvisa till vad herr Gustafsson i Borås sade i fråga om dessa ting. Frikyrkor och kyrkosamfund har fått foga sig i gällande restriktioner. Han och jag är väl ganska eniga, även om vi just i detta avseende hamnat på olika

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

linjer. Också den borgerliga oppositionen menar ju att det skall ske inskränkningar.

Några ledamöter har begärt undantag för kyrkliga byggen. Trots att jag själv är bekännande kristen har jag svårt för att instämma i en sådan begäran. En allmän synpunkt på problemkomplexet är att vi, när vi bygger nya samhällen, inte får göra detta på ett sådant sätt att det till slut blir »sneda» samhällen. Det fordras mycket utöver bostäder — fritidslokaler och samlingslokaler. Dit hör naturligtvis även kyrkorna; det ingår i våra rättigheter att ha tillgång till kyrkolokaler. Men under en speciell period — och det är klart angivet att det gäller en tidrymd på ett och ett halvt år — kan vi få lov att lugna ned oss och främst inrikta ansträngningarna på planering. Självfallet är jag på det klara med att det kan bli bekymmer, men de får i detta som i andra fall fördras med jämnmod.

Jag vill slå fast några ting i reservationen som jag finner väsentliga.

För det första är investeringsavgiften — såsom tidigare framhållits — tidsbegränsad. Detta står klart angivet.

För det andra är det inte fråga om ett idiotstopp eller totalstopp, utan dispens skall kunna ges i vissa fall. — Här kommer den motion, som herr Åberg och jag väckt, in i bilden. När en kyrka t. ex. måste flyttas på grund av stadsplaneändring eller beroende på att en väg måste gå fram där kyrkan befinner sig anser jag det ganska självklart att dispens måste lämnas för byggande vid sidan om den ursprungliga platsen eller på annat ställe. Jag tolkar faktiskt reservanternas skrivning på den punkten så att ett sådant förfaringssätt blir naturligt.

För det tredje skulle jag vilja uppehålla mig något vid frågan om de nya stadsdelarna, vilka också omnämns i reservationen. Jag kan mycket väl förstå att man inte i nuvarande läge kan bygga kyrkor för 1, 2 eller 3 miljoner kro-

nor, men på senare tid har s. k. vandringskyrkor kommit in i bilden. Dessa kostar cirka 160 000—170 000 kronor. De tillverkas inte i storstadsregionerna utan på annat håll i landet, t. ex. Smålands Anneberg. En dylik kyrka kan sättas upp i en ny stadsdel till dess man får en annan kyrka, varefter den flyttas till annat ställe. Jag skulle önska — jag hoppas att jag i detta avseende tolkar reservationen rätt — att dispens också kommer att kunna lämnas för dylika kyrkor.

För det fjärde bör dispens lämnas för byggnader som uppföres med bidrag från allmänna medel, vilket också reservanterna anför. Många ungdomslokaler i våra församlingar byggs t. ex. med medel från allmänna arvsfonden. Under den senaste tioårsperioden har givits över 11 miljoner kronor till sådan verksamhet. Det är alltså ganska viktigt att dispens också kan lämnas i sådana fall.

Ja, herr talman, om jag nu är den siste som talar i detta ärende hoppas jag att min tolkning av reservationen är riktig och att vi med gott mod kan rösta på den.

I detta anförande instämde fru *Johnansson* och fru *Lindskog* (båda s).

Herr *GUSTAFSSON* i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! I min förra replik sökte jag ge herr Kellgrens citat ur bibeln dess ursprungliga form, vilket jag tycker är riktigt. Han bröt citatet på mitten och sade: Ge kejsaren vad kejsaren tillhör och åt den andre eller honom det övriga. Vilken term han nu använde kan jag inte säga, men jag måste fatta det så att »den andre» eller »honom» måste syfta på sista delen av citatet. Något annat kan det inte syfta på.

Herr *Svensson* i Kungälv erinrade om att man i reservationen säger att kyrkor som har måst rivas på grund av krav från samhället skall dispensvägen befrias från den 25-procentiga skatten.

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Herr talman! Det vore nyttigt om detta finge fastslås riktigt här i kammaren. Jag tar mig friheten att tolka herr Svensson så, att hans uppfattning är riktig. Det skulle innebära att t. ex. den göteborgsförsamling jag talade om i går och den församling i Huskvarna jag nämnde skulle vara tillförsäkrade dispens från investeringsavgiften.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att bemöta några uttalanden som fölls i går natt av min riksdagskollega från Göteborg, herr Kristenson. Jag hade påstått att investeringsavgiften är ett första exempel på att de kristna församlingarnas offermedel nu blir beskattade. Jag sade att jag tycker det är tragiskt att de medel, som kristna människor har samlat in med syfte att bygga, nu skall beskattas.

Herr Kristenson förklarade i anledning härav att det måste innebära ett väldigt fint offer som de kristna församlingsmedlemmarna gör, om de medverkar till att bereda den svenska ungdomen större chanser att få bostäder, därför att bostäder behöver ungdomen mer än kyrkor. Det kan låta säga sig, och det låter onekligen både känsligt och för många riktigt att man vill låta bostäderna gå före kyrkorna.

Personligen har jag yrkat avslag på propositionen i dess helhet, och jag är lika stor motståndare till ekonomiska sanktioner mot idrottsanläggningar som mot kyrkor. Jag anser det emellertid felaktigt att sätta upp bostäderna och kyrkorna som motsättningar till varandra och att vädja till de kristna människorna om det offer det innebär att avstå från ett byggande för kyrkliga ändamål, eftersom det skulle vara viktigare att ungdomen får bostäder än att den får t. ex. ungdomslokaler i anslutning till kyrkor, idrottsanläggningar eller vad det nu kan vara fråga om.

I Göteborgs stad finns det fyra gamla träkyrkor som uppfördes på 1800-talet.

Man vill nu bygga en enda ny kyrka; det anses rationellt att på det sättet få en kyrka i stället för de fyra gamla. Man har betalat 2 miljoner kronor för tomt, för projekteringskostnader och evakuering. Till detta skall nu komma en ekonomisk sanktion på ungefär 2,5 miljoner kronor, vilket det blir omöjligt för de fyra sammanslagna församlingarna att betala. Jag förmodar att herr Kristenson menar att det är ett fint offer om församlingarna avstår från detta byggande. Men på dessa fyra gamla platser kan ändå inga bostäder byggas så länge församlingen inte fått bygga sin nya kyrka. Först sedan man kunnat bygga den nya kyrkan kan de fyra gamla platserna bli lediga för uppförande av bostäder.

Stadsbyggnadskontoret i Göteborg säger i ett uttalande om saken, att om församlingen inte kan färdigställa nya lokaler för sin verksamhet utan tvingas fortsätta i nuvarande fastigheter under längre tid, riskeras att förseningar uppstår med förnyelsen av nämnda stadsdelar. Stadsbyggnadskontoret vill därför understryka vikten av att församlingen får igångsättningstillstånd för den planerade bebyggelsen. Detta uttalande gjordes i december 1965.

Till detta har herr Henrikson nu senast nämnt att frikyrkorna under åren 1954—1963 byggt för omkring 110 miljoner kronor. Jag förmodar att han därmed menar att detta är mycket pengar och att frikyrkorna redan under en lång period investerat stora summor och därför väl borde vara nöjda.

Den svenska frikyrkorörelsen, som är ungefär 100 år gammal, är rent historiskt sett inne i en situation, i vilken det blir nödvändigt med en nybyggnadsperiod, därför att de gamla kyrkor som byggdes på 1800-talet är uttjänta och inte går att använda. I denna progressiva nybyggnadsperiod skall man alltså straffas med en extraskatt, med ekonomiska sanktioner. Detta anser jag vara ytterst beklagligt. Jag har lyssnat till

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

vad Broderskapsrörelsens representanter har sagt, och jag har även lagt märke till de undantag som de tänkt sig för kyrkor som kommer i kläm på grund av det allmännas insatser. Jag kan mycket väl uppskatta denna inställning, men jag anser den vara långt ifrån tillfredsställande och tillräcklig.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! I debattens slutskede har vi haft tillfälle att lyssna på några företrädare för den kristna livssynen. En av dessa, herr Gustafsson i Borås, betraktade den föreslagna investeringsavgiften som ett angrepp på de frivilliga insatserna inom de religiösa samfundena.

Jag tror att vi, ärade kammarledamöter, skall ha klart för oss att det knappast finns någon i denna lokal som inte betraktar de frivilliga insatserna på alla håll i samhället som utomordentligt betydelsefulla. Jag är den förste att understryka hur viktigt det är att människor i religiösa, politiska och andra ideella organisationer medverkar till den utveckling av förhållandena i samhället som de önskar se. De bidrar därmed till att fördjupa folkstyret och till att skapa ökad aktivitet i vårt samhälle.

Herr Gustafsson i Borås har emellertid tydligen inte uppfattat att vi befinner oss i en sådan situation, att vi måste överblicka folkhushållets samlade investeringsresurser. Vi måste försöka fördela dem och använda dem på ett ur ekonomisk synpunkt så gynnsamt sätt som möjligt i en tid då arbetslöshet hotar människorna och då bostadsbristen på många håll i landet är utomordentligt allvarlig.

De ärade kammarledamöter som har kritiserat delar av propositionen eller hela propositionen tillhör grupper som ivrigast kritiserar regeringen och socialdemokratien för bostadsbristen och för att industrien inte skulle ha fått de möjligheter att utvecklas som näringslivet önskar. Hur skulle det vara om

man i en sådan situation som den nuvarande försökte att ett ögonblick se bort från de personliga intressena hos den grupp i samhället som man företräder för att överväga om det inte är klokt att under en ganska kort övergångstid försöka åstadkomma en sådan resursanvändning att de mest påtagliga bristerna blir avhjälpda? Jag tror att det skulle ge denna debatt mera värde, om vi inte försökte beskylla våra motståndare för att ha illvilliga avsikter, i detta fall mot de frivilliga insatserna i de religiösa organisationerna.

Herr talman! Jag begärde ordet och förlängde kammardebatten med dessa minuter för att understryka, att det inte finns något planlagt angrepp av detta slag i Kungl. Maj:ts proposition utan att det helt enkelt rör sig om ett försök att under en kort övergångstid på ett bättre, effektivare och mera gynnsamt sätt utnyttja våra tyvärr begränsade investeringsresurser.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag reagerar mot herr Källstads yttrande, och jag har begärt ordet eftersom samma synpunkter, nämligen att det skulle röra sig om en straffskatt, har förekommit i tidigare yttranden. Det är inte det som det är fråga om. Det är fråga om så att säga att förhindra att sådana byggen som anses oprioriterade kommer till stånd under denna period. Jag kan inte tänka mig att någon i ansvarig ställning i en församling eller annorstädes ger sig till att bygga, om han skall betala 25 procent i extra avgift. Det skulle jag som styrelseledamot i en församling aldrig tillåta mig, utan jag skulle säga: Låt oss nu planera under denna period om ett och ett halvt år, och sedan kan vi säkerligen sätta i gång!

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i mitt huvud-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

anförande i går först och främst tagit upp *en* sektor som berörs av denna skatt. Mycket av vad jag har sagt skulle givetvis kunna tillämpas även på andra sektorer. Jag skall i så fall gärna gå med på att det finns många aspekter att lägga på hela denna problematik.

Nej, herr Alemyr, vi har inte tappat bort den samhälleliga totalsynen. Jag tror mig kunna säga det. Jag söker i alla sammanhang foga in allting just i den totala samhällssynen, men vi kan inte inse att det är riktigt ur någon som helst synpunkt att på frivilligt under många år insamlade medel lägga en skatt på 25 procent just när medlen skall användas. Det kan inte vara riktigt att göra så. Vi menar att det är att gå för långt.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag har under många timmar följt debatten och suttit och undrat om man från borgerligt håll skulle komma med ett samlande alternativ till det förslag som nu föreligger från regeringens sida. Jag har noterat att det har kommit massvis med avslagsyrkanden och massvis med förslag om undantag från den föreslagna investeringsavgiften. Men ännu har inget förslag fötts som markerar en samlande borgerlig syn på hur man skall lösa den omfördelning av de samhälleliga resurser som finns att tillgå i vår fortsatta planering. Och ändå vill jag påminna kammaren om att flera av ledamöterna 1965 uttalade att vi skulle bygga en miljon lägenheter under den kommande tioårsperioden, en period som skulle sträcka sig från och med 1965 till och med 1974. Vi har under de två år som gått av dessa tio kunnat bygga 185 000 lägenheter. Vi har en målsättning för 1967 på 90 000 lägenheter. Det innebär att det är nödvändigt att göra en omfördelning, att satsa mera på det egentliga bostadsbyggandet. För att göra det måste man minska volymen av det som vi kallar för den oprioriterade delen av byggnadssektorn.

Jag har velat säga detta, herr talman, därför att den svaghet som man har demonstrerat och den orkeslöshet på borgerligt håll som vi ofta möter när det gäller att åstadkomma en planering som gagnar samhället har tagit sig särskilda uttryck i den här debatten. Det har tydligt kommit fram att man hellre ikläder sig rollen som kritiker av det socialdemokratiska bostadsbyggandet än man lägger fram realistiska förslag om hur man skall åstadkomma en ökning av detta byggande. Det är kanske ingen överraskning, men jag vill notera att detta är slutresultatet av de borgerliga partiernas framträdande i diskussionen.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är herr Lindkvists slutresultat — det är inte ett sakligt slutresultat.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har varit med i debatten så länge att jag vet att man brukar kräva en konkretisering när man vill bemöta lämnade uppgifter. Herr Gustafson svarade med något som vi är vana vid i andra kammaren, nämligen en fras. Det kan man kanske göra på folkpartiets möten, men det duger knappast i Sveriges riksdag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ville vara kortfattad i debattens slutskede, men jag kan vara mera utförlig också.

När herr Lindkvist säger att han saknar en samlande motivering kan jag hänvisa till majoritetsutlåtandet som finns i det sammansatta utskottets betänkande.

Beträffande bostadspolitiken och andra områden har vi lagt fram konkreta förslag. Det är kanske lämpligt att komma ihåg det i en debatt som denna.

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av att herr Källstad tog upp några av de tankegångar jag redovisade i går kväll. Jag tror att han — medvetet eller omedvetet — har miss-tolkat mitt uttalande.

Jag sade att propositionen om investeringsavgift inte avser att straffbeskatta de pengar som medlemmar i religiösa samfund har offrat. De som har uttalat sig så om den saken har tydligen dåligt förstått andemeningen i propositionen. Syftet med propositionens förslag om en 25-procentig investeringsavgift är nämligen att man skall uppskjuta s. k. oprioriterade byggen med ungefär ett och ett halvt år. Jag tillät mig säga att de religiösa församlingsmedlemmar, som visat offervilja genom att skänka pengar till församlingskassan, skulle kunna fortsätta att visa offervilja genom att icke besluta att sätta i gång några byggen av kyrkor eller samlingslokaler för religiösa ändamål, så att den lediga arbetskraften i stället kunde bygga bostäder eller uppföra industribyggnader.

Det är på det sättet man bör uppfatta propositionen. Finansministern har ju inte räknat med att det skall inflyta några stora belopp till statskassan. Han tror att alla de, som haft för avsikt att bygga under denna tid av ett och ett halvt år, skall avstå därifrån. Han har på inkomstsidan bara tagit upp 1 miljon, och han säger själv att den summan mera är symbolisk. Skulle han ha gissat rätt, så att det kommer in 1 miljon, betyder det att byggkostnaden uppgår till 4 miljoner. Det innebär att det inte är många som bygger och betalar investeringsavgiften, och då tror jag också att de religiösa samfunden avstår från att bygga samlingslokaler.

Herr Källstad säger att det i Göteborg finns fyra träkyrkor från 1800-talet. Det är kanske *fyra* för mycket — jag beklagar de församlingsmedlemmar som skall vistas i dessa gamla och dåliga

kyrkolokaler. Men det finns samtidigt 18 000 saneringsmogna lägenheter i Göteborg, och om man skulle avstå från att bygga fyra kyrkor skulle i stället byggnadsarbetarna kunna flyttas över till arbetet med att sanera en del av dessa 18 000 lägenheter.

Jag förstår mycket väl att herr Källstad kommer att begära ordet efter mig, och jag skulle därför vilja ställa en fråga till honom: Är alla dessa kyrkor som vi i dag har i Göteborg och på andra ställen fyllda till 25 procent, till 50 procent eller till bristningsgränsen? Är de fyllda till bristningsgränsen, då skall jag gärna gå med på att det finns ett behov av att bygga nya kyrkolokaler, så att alla de som vill delta i religiösa sammankomster också skall få plats. Men jag tror inte att det är på det sättet att man fyller de nuvarande kyrkolokalerna, och då kan man nog uppskjuta kyrkobyggandet i ett och ett halvt år.

Det har framställts här i debatten som om socialdemokratien vore särskilt fientligt inställd mot kyrkobyggande. Jag tror inte det kan på något sätt bevisas. I stället kan det väl bevisas — folk får tycka om det eller inte — att det dock under 1960-talet har byggts flera kyrkor i vårt land än under någon annan period.

Alldeles klart är väl att ingen i denna kammare skulle säga nej till att släppa fram ett bygge av en kyrklig samlingslokal, om det bygget i och för sig hjälpte till att lösa några bostadssociala problem i landet. Då skulle ingen vilja ha restriktioner för kyrkolokaler. Herr Källstad kan nog inte heller säga att ett kyrkobygge skulle lösa de bostadssociala problemen. Jag tror att ju fler kyrkor vi bygger med nuvarande knapphet på arbetskraft, desto större sociala problem kommer vi att få. Detta är väl ändå inte de aktivt religiösa människornas mening att åstadkomma.

Det är beklagligt att i den här debatten, och det har hänt förr i viktiga

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

frågor, de borgerliga kristna här i kam-maren tar religionen till hjälp som ett slagträ mot regeringen, när regeringen går att bedöma en stor och viktig samhällsangelägenhet. Jag förstår ert parti-politiska nit och att ni är samvetsgran-na politiker, men var och en av oss är ju med i en mängd olika föreningar vid sidan om det politiska parti vi är en-gagerade i. Skulle ni vid varje tillfälle, som vi skall fatta beslut i stora sam-hällsangelägenheter, dra in små egois-tiska problem tycker jag att ni gör de religiösa värdena en björntjänst. Upp-träd här i stället som ärliga och riktiga partipolitiker! Det skulle ni vinna stor respekt för. Men när ni tar de kristna värdena till hjälp i en politisk fråga, an-ser jag att ni handlar fel.

Det finns många ungdomar som i dag önskar att det skall byggas fler bo-städer. Det kan vara ungdomar som kommer från religiösa hem och det kan vara ungdomar från andra hem. De tvingas att ha sin samlevnad ord-nad på olika sätt — ibland på sådant sätt som kristna anser vara omoraliskt, men ungdomarna lever ändå så. Låt oss nu avstå från att bygga kyrkolokaler un-der en kort tid så att den ungdomen delvis kan få bostadsfrågan ordnad. Då tror jag ni är riktigt kristna.

Herr KÄLLSTAD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tillhör verkligen inte dem som använder religionen som ett slags tillhygge i de politiska diskus-sionerna, men här står vi inför ett fak-tiskt läge som innebär att kristna män-niskor kommer att bli hemlösa och hus-villa. Den föreslagna investeringsavgif-ten är ju mycket riktigt som herr Kris-tenson sade avsedd att sätta stopp för byggande av kyrkor under i varje fall ett och ett halvt år. Den är prohibitiv d. v. s. den är hindrande och förbju-dande, men det finns mängder av män-niskor i det här landet som menar att det är viktigt med kyrkor. Varför skulle de då avstå från att bygga dessa loka-

ler? Varför skall de bli hemlösa och husvilla? Efter ett och ett halvt år sä-ger herr Kristenson kan de bygga kyr-kor. Under den tiden har det emeller-tid hänt en hel del med penningvärdet. Då har allting med mycket stor sanno-likhet blivit dyrare, vilket betyder att man förlorat kanske 10 till 20 procent på inflationen.

Vidare vill jag understryka att be-hovet av kyrkolokaler avgöres av med-lemmarna i respektive kyrka eller sam-fund. Vad Göteborg beträffar är den staden en av landets mest kyrksamma orter.

Vi får till slut säga som finansminis-tern gjorde i går: Det är fråga om eko-nomiska sanktioner. Det är dessa sank-tioner, bl. a. mot de kristna som har planerat sina kyrkobyggen, som jag och många med mig går emot.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig myc-cket kort. Liksom flera partivänner har jag skrivit under fru Hörnlunds mo-tion, som kräver undantag från avgifts-skyldighet för kommunerna. Mina med-motionärer herr Johansson i Norrkö-ping och herr Josefsson i Halmstad har egentligen framfört de synpunkter som jag anser vara värdefulla, men jag vill ändå konstatera att fru Hörnlund tog till ganska kraftigt när hon menade att de av hennes medmotionärer, som nu liksom jag kommer att stödja reserva-tionen, inte har varit konsekventa. Jag skall be att få citera ett litet avsnitt ur reservationen — ett avsnitt som jag anser det vara fullt motiverat att stödja, även om man skrivit under fru Hörn-lunds motion. Jag citerar:

»Det är angeläget att dispensregeln inte tolkas alltför restriktivt och en dispens kan givetvis utformas så, att den gäller generellt för vissa arbeten. Som tidigare framhållits torde avsik-ten med propositionen inte vara att införa totalstopp för allt oprioriterat byggande. Det väsentliga syftet med av-

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

giften är snarare att få till stånd ett uppskov av sådana projekt som utan allvarligare olägenhet kan igångsättas vid en senare tidpunkt.»

Detta citat och de synpunkter som framförts av reservanternas talesman, herr Brandt, som mera utförligt behandlat frågan, kan jag inte förstå på annat sätt än att man även kan yrka bifall till reservationen och därför, herr talman, yrkar jag också för egen del bifall till den med gott samvete.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att ytterligare en har hängt upp sig på dispensregeln.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Utskottets hemställan kommer att företagas till avgörande på sådant sätt, att propositioner först ställs på bifall till eller avslag å utskottets hemställan om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 10. Om utskottets hemställan därvid avslås och beslut sålunda fattas om införande av en investeringsavgift, upptages de under överläggningen i anslutning till väckta motioner framställda yrkandena angående utformningen av bestämmelserna rörande investeringsavgift. Därefter ställs proposition på antagande av förslaget till förordning om investeringsavgift i dess helhet, varvid beaktas kammarens ställningstagande till de tidigare behandlade yrkandena. Slutligen upptages, om de tidigare fattade besluten ger anledning därtill, ett under överläggningen framställt villkorligt yrkande beträffande motiveringen.

Genom dessa beslut har ställning i sak tagits till utskottets hemställan under såväl punkten A) som punkten B).

Till kammarens ledamöter har utdelats en sammanställning av de under överläggningen framställda yrkandena.

Förenämnda sammanställning var så lydande.

Yrkanden under överläggningen beträffande sammansatta bevilnings- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1, ang. investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Ändringar i förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Ang. kommunernas avgiftsskyldighet

Fru Hörnlund har i anslutning till motionerna I: 150 av herr Torsten Hansson m. fl. och II: 190 av fru Hörnlund m. fl. samt II: 706 av herr Eriksson i Bäckmora yrkat

att ur 1 § utgår orden »kommunal förvaltningsbyggnad» samt att 2 § sista stycket erhåller följande lydelse:

»Staten och kommunerna erlägger icke investeringsavgift.»

Ang. kyrkliga byggnader och samlingslokaler

Herr Fridolfsson i Stockholm har i anslutning till motionerna I: 20 av herr Svenungsson och II: 23 av herrar Fridolfsson i Stockholm och Werner, I: 313 av herr Eric Carlsson och II: 409 av herr Johansson i Skärstad m. fl., I: 325 av herrar Thorsten Larsson och Mattsson och II: 412 av herr Josefson i Arrie m. fl. samt II: 82 av herr Berglund m. fl. yrkat

att det avsnitt av 1 §, som börjar med orden »byggnad som» och slutar med orden »eller nöjeslokaler», erhåller följande lydelse:

»byggnad som helt eller till huvudsaklig del inrymmer nöjeslokaler eller andra än kyrkliga samlingslokaler;»

Ang. bostadshus för fritidsändamål

Herr Josefsson i Halmstad har i anslutning till motionerna I: 320 av herr Torsten Hansson och II: 413 av herr Josefsson i Halmstad m. fl. yrkat

att i 1 § »80 kvadratmeter» utbytes mot »60 kvadratmeter».

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Ang. sporthallar och andra idrottsanläggningar

Herr *Tobé* har i anslutning till motionerna I: 426 av herr *Schött* m. fl. och II: 542 av herr *Tobé* m. fl. yrkat

att ur 1 § utgår orden »sporthall eller annan idrottsanläggning».

Motiveringen för förslaget om investeringsavgift

Herr *Persson* i Heden har yrkat att — i den mån under överläggningen framställda yrkanden angående kommunernas avgiftsskyldighet samt angående kyrkliga byggnader och samlingslokaler icke bifalles — det avsnitt av reservanternas förslag till yttrande, som på s. 34 börjar med orden »Med det anförda» och slutar med orden »utanför byggherrens kontroll.», erhåller följande lydelse:

»Med det anförda — — — (= reservationen) — — — av lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl. *Likaså är det angeläget att dispens medges i fråga om byggande av religiösa eller andra samlingslokaler vartill särskilda medel insamlats liksom beträffande kommunala förvaltningsbyggnader erforderliga i samband med av statsmakterna åsyftade sammanslagningar.* Vidare bör enligt utskottets mening — — — (= reservationen) — — utanför byggherrens kontroll.»

Utskottets i punkten A) gjorda hemställan om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda hemställan; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr *Brandt* begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets hemställan i punkten A) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med bifall till reservationen av herr *John Ericsson* m. fl. i motsvarande del, avslagit utskottets ifrågavarande hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 101 ja och 107 nej.

Kammaren hade alltså, med bifall till reservationen av herr *John Ericsson* m. fl. i motsvarande del, avslagit utskottets ifrågavarande hemställan.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HANSSON** i Piteå (s), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag har röstat för utskottets hemställan men att jag hade för avsikt att rösta för reservationen.

Under överläggningen i anslutning till väckta motioner framställda yrkanden angående utformningen av bestämmelserna rörande investeringsavgift

Fru Hörnlunds yrkande angående kommunernas avgiftsskyldighet

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru *Hörnlund* begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det av fru *Hörnlund* under överläggningen framställda yrkandet angående kommunernas avgiftsskyldighet, röstar

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit detta yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fru Hörnlund begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 107 ja och 68 nej, varjämte 35 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet i fråga.

Ordet lämnades på begäran till

Fru LINDEKVIST (s), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag röstade fel.

Herr Fridolfssons i Stockholm yrkande angående kyrkliga byggnader och samlingslokaler

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Fridolfsson i Stockholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det av herr Fridolfsson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet angående kyrkliga byggnader och samlingslokaler, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit detta yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Fridolfsson i Stockholm begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 110 ja och 97 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet i fråga.

Herr Josefssons i Halmstad yrkande angående bostadshus för fritidsändamål

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Josefsson i Halmstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det av herr Josefsson i Halmstad under överläggningen framställda yrkandet angående bostadshus för fritidsändamål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit detta yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså avslagit yrkandet i fråga.

Investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Herr Tobés yrkande angående sport-hallar och andra idrottsanläggningar

Herr talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Tobé begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det av herr Tobé under överläggningen framställda yrkandet angående sport-hallar och andra idrottsanläggningar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit detta yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Tobé begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 113 ja och 68 nej, varjämte 29 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet i fråga.

Förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Det vid propositionen fogade förslaget antogs.

Motiveringen för förslaget om investeringsavgift

Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av den i reserva-

tionen anförda motiveringen, dels ock på godkännande av nämnda motivering med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Persson i Heden; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Persson i Heden begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner den motivering, som anförts i den vid sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets utlåtande nr 1 fogade reservationen av herr John Ericsson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda motivering med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Persson i Heden.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså godkänt den i reservationen av herr John Ericsson m. fl. anförda motiveringen oförändrad.

Utskottets hemställan under punkten B

Den i reservationen av herr John Ericsson m. fl. gjorda hemställan bifölls.

§ 15

Justerades protokollsutdrag beträffande i nästföregående paragraf redovisade beslut.

§ 16

**Statens personalutbildningsnämnd,
m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom civildepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—9

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 10***Statens personalutbildningsnämnd**

Kungl. Maj:t hade (bilaga 14, punkt B 6, s. 10—36) föreslagit riksdagen att a) besluta att den 1 juli 1967 inrätta en central myndighet för den statliga personalutbildningen, kallad Statens personalutbildningsnämnd, b) bemyndiga Kungl. Maj:t att på personalförteckning för statens personalutbildningsnämnd föra upp en tjänst som utbildningschef i Ce 4, c) till Statens personalutbildningsnämnd för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 590 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Schött m. fl.* (I: 214) och den andra inom andra kammaren av herr *Edlund m. fl.* (II: 269), i vilka motioner bl. a. hemställts att riksdagen måtte besluta att den personalutbildning som skedde inom ramen för av personalutbildningsnämnden centralt bedriven verksamhet skulle finansieras medelst avgifter erlagda av berörda verk och myndigheter;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Karl-Erik Eriksson* och *Jo-*

han Olsson (I: 299) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 389), i vilka motioner bl. a. hemställts att riksdagen vid sin behandling av statsverkspropositionen i förevarande del måtte besluta att det föreslagna statliga centrala utbildningsorganet gäves självständigt ekonomiskt ansvar samt rätt att avgiftsbelägga verksamheten samt att det centrala utbildningsorganets namn borde vara statens personalutbildningsinstitut.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 214 och II: 269, i vad de avsåge rätt för verk och myndigheter med egen personalutbildning att själva genomföra utbildningsprogram, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 299 och II: 389, i vad de avsåge frihet för verk och myndigheter att välja kursarrangör eller utbildningsanordnare, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 214 och II: 269 samt I: 299 och II: 389, i vad de avsåge självständigt ekonomiskt ansvar för utbildningsorganet och utbildningsverksamhetens finansiering genom avgifter, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 299 och II: 389, såvitt de avsåge det centrala utbildningsorganets namn, besluta att den 1 juli 1967 inrätta en central myndighet för den statliga personalutbildningen, kallad Statens personalutbildningsnämnd;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att på personalförteckning för statens personalutbildningsnämnd uppföra en tjänst som utbildningschef i Ce 4;

c) till Statens personalutbildningsnämnd för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 590 000 kr.;

V. att motionerna I: 214 och II: 269, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om kartläggning av behovet av centralt anordnad personalut-

bildning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionerna I: 299 och II: 389, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om generellt tillstånd för verk och myndigheter att medge tjänstemän oavkortade löneförmåner, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Virgin, Kaijser, Harry Carlsson, Bengtson, Ottosson, Karl-Erik Eriksson, Johan Olsson, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Mattsson, Turesson, Cassel, Nelander* och *Tobé*, vilka ansett att utskottet under III. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 214 och II: 269 samt I: 299 och II: 389, besluta att utbildningsorganet gäves självständigt ekonomiskt ansvar och att utbildningsverksamheten skulle finansieras genom avgifter;

b) av herrar *Virgin, Kaijser, Harry Carlsson, Bengtson, Ottosson, Karl-Erik Eriksson, Johan Olsson, Eliasson* i Sundborn, *Mattsson, Turesson, Cassel, Nelander* och *Tobé*, vilka ansett att utskottet under IV. bort hemställa, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 299 och II: 389, såvitt de avsåge det centrala utbildningsorganets namn, besluta att den 1 juli 1967 inrätta en central myndighet för den statliga personalutbildningen, kallad Statens personalutbildningsinstitut;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att på personalförteckning för statens personalutbildningsinstitut uppföra en tjänst som utbildningschef i Ce 4;

c) till Statens personalutbildningsinstitut för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 590 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Om behovet av perso-

Statens personalutbildningsnämnd

nalutbildning på den statliga sektorn råder inga delade meningar. Så gott som alla remissinstanser har understrukt detta behov. Det är således både ett arbetsgivarintresse och ett personalintresse att kraven tillgodoses genom en rationellt ordnad personalutbildning.

Divergerande uppfattningar råder i fråga om grunderna och utformningen av utbildningen. Behovet av en samordnad utbildning är givetvis olika för olika verk. Många av dessa — inte minst de affärsdrivande verken — har en mycket omfattande inomverksutbildning, som måste fortsättas. Nämnas kan att det affärsdrivande SJ har en årlig utbildningskostnad på cirka 15 miljoner kronor. 65 anställda är avdelade inom SJ för att planera, leda och genomföra företagsutbildningen. Det måste, såsom SJ säger, vara riktigast att ansvaret för bedömningen av utbildningsbehovet inom ett verk ligger hos den egna verksledningen.

Departementschefen har också tydligt uttalat, att centralorganet givetvis inte får verka hämmande på myndigheternas personalutbildning i den mån den är välplanerad och ändamålsenlig. Rollfördelningen bör alltså i fortsättningen vara ungefär densamma som för närvarande. En väsentligt skiljande punkt är finansieringsfrågan, där vi har yrkat på att utbildningsorganet skall ges ett självständigt ekonomiskt ansvar och att utbildningsverksamheten skall finansieras genom avgifter. Samma yrkande återfinns i flera av remissyttrandena. Statens järnvägar säger sålunda, att det för dem är klart att verket skall bära de reella utbildningskostnaderna oavsett om utbildningen sker i egen eller någon annans regi. Ett sådant ekonomiskt ansvar verkar självreglerande på organisationen. Ledningen tvingas fortlöpande ta hänsyn till intäktsidan, säger SJ. Liknande synpunkter framföres av statens vattenfallsverk, av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och av riksrevisionsverket. För oss framstår

Statens personalutbildningsnämnd

det som riktigast att varje verk — i varje fall gäller detta affärsverken — skall få bedöma det egna utbildningsbehovet och likaså valet av kursarrangör. Ett centralt utbildningssystem skulle då få konkurrera med övriga utbildningsorgan på lika villkor.

Vi har också ansett att vederbörande verk skall få avgöra valet av utbildningsanordnare. Utskottet menar tydligen att departementschefens uttalande och utskottets skrivning inte lägger hinder i vägen härför. Det av oss föreslagna systemet skulle, tror jag, bli mera effektivt och mera rationellt. Några större svårigheter i fråga om avgiftsbeläggandet torde inte uppstå.

I vår motion, II: 389, hade vi också yrkat att verk och myndigheter skulle ges rätt att medge tjänsteman oavkortade löneförmåner under viss angiven tid vid tjänstledighet för studier av synnerlig betydelse ur tjänstesynpunkt. Utskottsmajoriteten genmäler att departementschefen inte varit beredd att ta ställning till denna fråga och att den delvis berör avlöningsavtalet. Det kan ju vara riktigt att frågan bör prövas ytterligare, och vi har inte heller tagit upp denna punkt i reservationen.

Inte heller har vi för året begärt ändring av anslagsyrkandet på 590 000 kronor till den statliga personalutbildningen men förutsätter att, om vårt förslag bifalles, Kungl. Maj:t tar hänsyn härtill i kommande års statsverksproposition.

Slutligen anser vi, herr talman, att »statens personalutbildningsinstitut» skulle vara ett mer adekvat namn på ifrågavarande statliga utbildningsanstalt. Det förefaller något långsökt att sända folk till en »nämnd» för utbildning.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till de vid statsutskottets utlåtande nr 12 fogade reservationerna 1 a och b.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Som motionär vill jag uttala min tillfredsställelse över utskottets positiva skrivning beträffande en del av de förslag som framförts i motion 269 i denna kammare.

Emellertid har utskottet avvisat det i motionen framförda förslaget om avgiftsfinansiering av utbildningsorganets kursverksamhet, alltså den fråga som även berörts av herr Nelander. Jag skall inte ta upp de skäl till förslaget som närmare utvecklats i motionen eller som herr Nelander här berörde, utan jag vill inskräka mig till att påpeka att utskottets ställningstagande i detta fall strider mot de principer som numera allmänt tillämpas såväl inom det privata näringslivet som inom statens affärsdrivande verk.

Erfarenheten har visat att det är nödvändigt med ett ständigt kostnadsmedvetande och en aldrig slappnande kostnadsövervakning. Detta gäller även utbildningen — såväl utbildningen inom företagen som den som sker utom företagen men för dessas räkning.

Det händer ofta att utbildning, som tidigare bedrivits i ett företags egen regi, avvecklas och att man i stället utnyttjar andra utbildningsmöjligheter, dvs. man så att säga köper utbildning utanför företaget.

På motsvarande sätt händer det ofta att man, där man tidigare utnyttjat utbildningsmöjligheter utanför företaget, finner det lämpligare att i stället själv arrangera kurser eller annan utbildning som bättre kan anpassas efter företagens just då aktuella behov. Det sker alltså en ständig avvägning mellan kostnader å ena sidan och utbildningens resultat och värde å den andra. Avgiftsfinansieringen torde vara den bästa — kanske rent av den enda — garanti man kan finna för att såväl utbildningsorganisations som avnämaren verkligen ställer de rätta kraven på utbildningen ur både ekonomisk och kvalitativ synpunkt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bi-

fall till samtliga de vid utlåandet fogade reservationerna.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Under de senaste fem—sex åren har man inom statsförvaltningen byggt upp en utbildningsorganisation för att ge personalen en chans till bättre utbildning. Huvudprincipen i den utbildningsverksamhet som bedrivits av civildepartementet har varit att inte gå in på den inomverksutbildning som naturligen hör hemma i respektive verk, så i det avseendet har motionärerna slagit in öppna dörrar. Avsikten har inte ett ögonblick varit att göra någon ändring på denna punkt.

Däremot föreligger det ett behov av viss utbildning som så att säga går tvärsöver hela statsförvaltningen men där utbildningen är av sådan art att inget verk ensamt kan ha anledning att bedriva den. Jag försökte, när jag var civilminister, att tillgodose detta behov genom att skapa ett organ som hade hand om denna sektor. Två synpunkter låg i botten på utbildningen. Det har dels varit viljan att tillgodose ett behov inom statsförvaltningen av vidgad utbildning för vissa arbetsuppgifter och dels att man genom den utbildningen ville tillvarata och ge en chans åt den begåvningsreserv, som obestriddligen finns inom olika förvaltningsgrenar. Jag kan ta ett exempel från utbildningsverksamheten, vilket är ganska belysande för vad jag nyss har sagt. Jag tänker närmast på kanslistutbildningen.

Genom kompetensutredningen klargjordes, att det förekom ett visst slöseri med akademiskt utbildad arbetskraft inom statsförvaltningen. Åtskilliga av de yngre akademikerna fick syssla med arbetsuppgifter, som de egentligen var för högt kvalificerade för. Kompetensutredningen föreslog därför att man skulle göra en karriär motsvarande den som finns hos länsstyrelserna, nämligen en kanslistkarriär. Man skulle skala av

Statens personalutbildningsnämnd

akademikerna vissa enklare uppgifter, som dock var så pass kvalificerade att man inte kunde lägga dem direkt på biträdespersonalen utan att samtidigt ge den en extra utbildning. Man skapade då kanslistkarriären, och jag vågar försäkra att denna har hälsats med tillfredsställelse, inte bara av personalen — vilken har beretts tillfälle till mera intressanta och givetvis samtidigt mera välavlönade arbetsuppgifter — utan också av de olika verken, som undan för undan har visat ett ökat intresse för denna reform, som otvivelaktigt har haft en stimulerande verkan när det gäller att ge begåvningsreserven en chans till intressantare arbetsuppgifter.

Huvudprincipen har varit att bedriva en kursverksamhet av den arten att den kan anses vara allmängiltig för statsförvaltningen i dess helhet och icke avsedd speciellt för ett visst verk. Om ett visst verk har intresse av specialutbildning och har resurser därför, är det alldeles uppenbart att verket skall bedriva sådan utbildning i fortsättningen.

När nu herr Nelander frångått det yrkande som hade ställts i motionen på den punkten skall jag inte ytterligare polemisera mot honom i det avseendet. Det förvånar mig ändock att herr Nelander, trots alla upplysningar som har lämnats i utskottet, vidhåller yrkandet att avgiften för utbildningen skall bestridas av verksmyndigheten. Ett bifall till herr Nelanders principer i detta hänseende skulle med all sannolikhet begränsa förutsättningarna för en stor del av den personalkategori, som i dag har en chans att genom personlig ansökan vinna inträde vid kanslistkursen, att få kanslistutbildning. Jag kan inte tänka mig — utan att säga någonting ont om styrelsen för statens järnvägar — att detta verk skulle ha något speciellt intresse av att låta begåvade lägre tjänstemän gå på kanslistkurser, eftersom statens järnvägar i sin verksamhet inte har något egentligt behov av kanslist. Därför tror jag inte att styrelsen

Statens personalutbildningsnämnd

för statens järnvägar för sin del skulle vara villig att betala avgifter för vid SJ anställda som sökte till en dylik kurs.

Jag kan inte förstå varför herr Nelander vidhåller ett yrkande som i sak innebär att kolleger till honom på ett lägre plan skulle berövas möjligheten till denna verkligt förnämliga utbildning. Jag kan upplysningsvis meddela att en del av dem nu har genomgått kursen. De har gjort det med utomordentligt höga betyg, och de har fått goda placeringar på annat håll i statsförvaltningen. Ett bifall till herr Nelanders yrkande innebär i sak ingenting annat än att man vill begränsa möjligheten för hans kolleger i lägre befattning att få del av denna utbildning.

Då jag anser att det inte bara är ett personalintresse utan även ett samhällsintresse att begävningsreserven utnyttjas och att man bör ge den en chans, kan jag för min del inte biträda en omläggning av avgiftsbetalningen hos verksamheterna. Om man vill ha en mera bestämd kontroll över kostnaderna, är det också enklare att få denna kontroll genom att ha totalkostnaden placerad på ett håll i stället för att sprida den på ett hundratal ämbetsverk. Det är därför som jag inte har kunnat biträda motionerna utan tvärtom vill livligt understödja propositionens förslag på denna punkt.

Då herr Edlund talade om att man på den enskilda sektorn tvingas till ett strängt kostnadsmedvetande, kan jag upplysningsvis meddela att vissa kostnadsjämförelser har gjorts med en del likartade kurser som förekommit på den enskilda sektorn. Det har då visat sig att de statliga kurserna ingalunda är så dyra som de av den enskilda sektorn bedrivna. Detta är väl om något ett uttryck för att kostnadsmedvetandet är med då man planerar denna verksamhet. Om man sprider verksamheten på det sätt herrarna yrkat på, är jag inte övertygad om att man kan få in ett kostnadsmedvetande på samma sätt.

Dessutom är det en annan faktor som man också måste beakta i det sammanhanget, nämligen att verksamheten ett år i förväg måste bedöma vilka kurser som utbildningsorganet eventuellt kan anordna och till vilka verksamheten i så fall skulle vara beredd att skicka någon personal. Budgetarbetet utföres ett år före, först året därpå görs erbjudandet om deltagande i kursverksamheten, varför förslaget om avgiftsbetalning enbart ur den synpunkten är synnerligen olämpligt.

Vad sedan namnet beträffar kan jag inte förstå varför »institut» skulle vara så mycket bättre än »utbildningsnämnd». Denna utbildningsnämnd har även mera omfattande arbetsuppgifter. Begreppet personalutbildningsnämnd har dessutom vunnit burskap inom förvaltningen och bland personalorganisationerna. Nämnden har ett gott anseende, det vågar jag vitsorda av egen erfarenhet, och då skall man inte byta namn. Ingen firma med ett gott firmanamn ändrar plötsligt detta därför att någon av outgrundliga skäl tycker att det skall ändras. Ett gott namn bör inte bytas utan nyttjas även i fortsättningen.

Herr talman! Det finns mycket mer att säga om denna verksamhet, men jag skall nöja mig med vad jag nu har anfört och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr NELANDER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan instämma i det mesta av vad herr Lindholm har sagt. Våra åsikter skiljer sig egentligen från varandra endast beträffande det ekonomiska ansvaret för kursverksamheten och frågan, om avgifter skall erläggas av de verk som skickar personal till denna kursverksamhet. Jag är fortfarande inte övertygad om att ordföranden i statsutskottets femte avdelning har rätt när han säger att detta skulle begränsa möjligheterna för personalen att delta i en kurs. Jag har aldrig hört

talas om att t. ex. SJ har vägrat att skicka personal till dessa kurser, som är av betydelse inte bara för personalen utan även för verket. Jag tror alltså inte att en avgiftsbeläggning kommer att medföra någon begränsning av utbildningsverksamheten utan anser att det både ur ekonomisk och kvalitativ synpunkt är riktigare att verken själva får bestämma beträffande personalens utbildning och betala avgifter härför.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi skall väl inte diskutera så mycket om den detaljen, huruvida verket skall bestämma eller inte, men det är ju på det sättet att en hel del av denna kursverksamhet är beroende av en aktiv handling från den statsanställda. Det är han själv som skall vidta åtgärder för att bli delaktig av den, alldenstund kursen inte avser något visst verk. Jag är ganska övertygad om att de verksamheter som icke har någon direkt nytta inom verket av en viss utbildningskurs har ett synnerligen svalt intresse för att betala utbildningskostnaden.

Att SJ inom sin egen utbildningsverksamhet inte nekar i mån av utrymme kan jag mycket väl vitsorda, men det är inte den sortens utbildning det är fråga om här. Den utbildningen avser SJ:s egna intressen, men här är det fråga om att ge begåvningsreserven inom SJ en chans till en vidareutbildning, som sätter vederbörande i stånd att på ett mera ändamålsenligt sätt än nu kunna utnyttja den begåvning han besitter. Det är på den punkten som det blir bättre med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Jag vill med några ord förklara varför jag kommer att stödja utskottsmajoritetens förslag — alltså regeringens. Det är kanske redan sagt av herr Lindholm, men jag lägger stor vikt vid att denna utbildningsverksam-

Statens personalutbildningsnämnd

het, som nu bedrivits under flera år som en försöksverksamhet och som uppskattas mycket av de fackliga organisationerna på statstjänstemannaområdet vilka haft representanter i ledningen för denna verksamhet, också skall kunna utveckla sig i denna nya form på ett sätt som inte innebär risk för någon stagnation.

Jag tror nämligen att särskilt mindre verk, där man inte har möjlighet att på egen hand ordna någon utbildning och allra minst en utbildning av exempelvis kanslisters som är från alla verk fristående, kan som herr Lindholm sade komma att ställa sig något avvaktande och kanske rentav avvisande till önskemål som kommer fram från befattningshavare i verket att få delta i dessa centralt ordnade kurser. Jag tror att det just är den ökade möjligheten för befattningshavare, som från början inte fått nödig grundutbildning, att bryta igenom kompetenskravsvallen så att säga, som skapar ett starkt intresse för denna verksamhet, vilken ger dem en chans nu att få en utbildning som också ger dem möjlighet till befordran, inte bara inom det egna verket utan även inom andra verk. De kan därmed lyftas upp från relativt låga lönegrader till mellangrader som också för med sig mera självständiga arbetsuppgifter.

När reservanterna säger att den kostnadsansvarighetsprincip som håller på att bli normerande inom övriga delar av statsförvaltningen också bör bli användbar inom ett statligt personalutbildningsorgan, så kan jag inte förstå annat än att detta är att något överdriva. Jag tror inte att man ännu på ganska länge kommer fram till ett system där en sådan kostnadsansvarighetsprincip är helt genomförd inom förvaltningen, och just när det gäller de icke affärsdrivande verken är detta uppenbart mycket svårt att genomföra.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

Statens personalutbildningsnämnd*Mom. I och II*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. III

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1 a); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nelander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 10:o) mom. III) i utskottets utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1 a) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nelander begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 114 ja och 95 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. IV

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1 b); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nelander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given var-

sel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 10:o) mom. IV) i utskottets utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1 b) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. V och VI

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 11—19

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20

Lades till handlingarna.

§ 17

Meddelande ang. ajournering av dagens sammanträde

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Med anledning av att kamrarna i går fattade skilda beslut angående den i bevillningsutskottets betänkande nr 2 behandlade frågan om undersökning av de handikappades skatteproblem kommer kammarens sammanträde att — sedan föredragningslistan genomgåtts — ajourneras till kl. 16.00 för att bereda bevillningsutskottet tillfälle att sammanträda. Vid sammanträdet fortsätter efter ajourneringen bordläggas det

Anslag till utredning angående riksdagens hus m. m.

av utskottet avgivna memorialet i ärendet.

Memorialet kommer att företagas till avgörande vid det sammanträde som utsatts till kl. 16.30. Något sammanträde kl. 17.00 blir då ej erforderligt.

§ 18

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1967/68.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19**Anslag till utredning angående riksdagens hus m. m.**

Föredrogs bankoutskottets memorial nr 4, om anslag till utredning angående riksdagens hus m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Frågan om riksdagens lokalproblem har ju i modern tid varit aktuell i det närmaste lika länge som vårt nuvarande riksdagshus har funnits. Redan 1905, då den första riksdagen hölls i detta hus, karakteriserades nämligen husets inre som opraktiskt och dess yttre som en tyngande kopia av det dåvarande nya riksdagshuset i Berlin.

Att vårt riksdagshus numera, med riksdagens ändrade arbetsformer, kraven på drägliga arbetsvillkor för ledamöter och tjänstemän och den nya personalorganisationen som bakgrund, är ännu svårare att använda är därför ganska naturligt. Främst inför den väntade övergången till enkammarssystem har emellertid ett mera samlat grepp på riksdagens lokalfråga blivit aktuellt. Det är i detta läge styrelsen för riksdagens förvaltningskontor på grundval av vissa uppgifter från grundlagsbered-

ningen ansett sig böra omedelbart begära medel till en utredning av de mera långsiktiga lokalproblemen, för att de med en författningsreform förenade praktiska problemen i så god tid som möjligt skall bli analyserade och prövade. Med grundlagsberedningens tidsprogram för en författningsreform — så långt beredningens premisser delgivits förvaltningskontorets styrelse — är här ingen tid att förlora.

När ett enhälligt bankoutskott nu i sitt memorial nr 4 välvilligt behandlat anslagsframställningen från förvaltningskontorets styrelse och tillstyrkt, att för utredningen erforderliga medel anvisas av riksdagen, skulle jag kunna begränsa mig till att framföra styrelsens tack härför. Jag vill emellertid göra några kommentarer till memorialet.

Först vill jag då understryka — jag gör det delvis mot bakgrunden av den tidningsdebatt som förekommit sedan förvaltningskontorets styrelse avgav sin framställning — att förslaget avser en jämförande teknisk-ekonomisk utredning jämte viss programmering. Det är också, som utskottet anfört, angeläget att klarlägga kostnaderna, tidsåtgången och utrymmestillskottet vid dels en ombyggnad, dels en nybyggnad efter en inventering av lokalbehovet. En sådan analys har icke företagits tidigare. Väl föreligger vissa preliminära beräkningar av kostnaderna för en ombyggnad, men först nu har ju de grundlagsmässiga förutsättningarna för en sådan utredning börjat klarna.

Det är alltså icke, och det vill jag understryka, fråga om att nu utreda arkitektoniska och estetiska problem. Detta blir en senare sak. Först skall riksdagen delges resultatet av den nu närmast aktuella utredningen och få veta vilka praktiska förutsättningar man har att räkna med och de praktiska konsekvenser — tidsåtgång, kostnader och utrymmestillskott — det ena eller det andra byggnadsalternativet medför.

Anslag till utredning angående riksdagens hus m. m.

När dessa omständigheter har klarlagts är tiden inne att ta itu med den estetiska utformningen av riksdagshus och med detaljfrågor.

Jag tror inte att jag avslöjar någon större hemlighet om jag säger att förvaltningskontorets styrelse inte utesluter att nybyggnadsalternativet, om nu detta blir accepterat, bör få sin närmare arkitektoniska utformning efter en arkitektävlan. Jag skall självfallet inte ge mig in på att spå om vilket alternativ, ombyggnads- eller nybyggnadsalternativet, som slutligen kommer att antas, men alla kammarens ledamöter har mer eller mindre personlig erfarenhet av arbetsmöjligheternas begränsning i det nuvarande riksdagshuset. Jag vill därför inte utesluta att flera ledamöter är beredda instämma i vad stadshusarkitekten Ragnar Östberg skrev för 30 år sedan i Svensk Tidskrift (1937/10): »Ett ombyggt riksdagshus, inom nuvarande riksdagshusram, blir givetvis ett lappverk, en halvmesyr och en dyr sådan.»

Det antagandet byggde professor Östberg på åtskilliga års sysslande med riksdagens lokalfrågor, både som föredragande i byggnadsstyrelsen och som enskild arkitekt.

På en punkt har utskottet i någon mån justerat den av förvaltningskontorets styrelse föreslagna utgångspunkten för utredningen, nämligen i vad gäller förläggningen av ett riksdagshus. Liksom styrelsen har utskottet funnit det ofrånkomligt att riksdagens hus befinner sig i nära anslutning till det område, där statsdepartementen och ett stort antal myndigheter är lokaliserade. Såsom framgår av styrelsens skrivelse kommer det förvaltningscentrum i Helgeandsholmens närhet som byggnadsstyrelsen påbörjat på Riddarholmen, i nordvästra delen av Gamla stan samt på Nedre Norrmalm, att rymma cirka 6 500 rumsenheter och att motsvara behovet för omkring 8 000 anställda.

När detta centrum om kanske 10—15 år är färdigt kommer riksdagen, om den blir kvar på Helgeandsholmen, att *ligga mer centralt än riksdagen någonsin gjort*, inte bara i det politiska centrum utan nästan mitt i det administrativa. Ett värdigare och tillika mera praktiskt läge för folkets viktigaste byggnad lär vara svårt att uppleta.

I den debatt, som förekommit i tidningarna sedan styrelsen skrev till bankoutskottet, har som väntat framskymtats vissa estetiska synpunkter på vårt nuvarande riksdagshus. Jag tillhör inte dem som precis beundrar dess exteriör. Jag vill emellertid i detta sammanhang understryka, att *byggnationen* på Helgeandsholmen ansetts förenlig med en vacker slottsomgivning, inte bara av dem som 1888 beslutade att förlägga riksdagshuset hit och dess experter utan också av de mest framstående arkitekter, både före och efter detta år. Jag behöver bara här erinra om själva slottsbyggnadsherren Tessin d. y:s eget stora slottsomgivningsprojekt från 1713 med stall och flyglar. Bland arkitekter i mer modern tid kan nämnas professor Ragnar Östbergs förslag till nytt riksdagshus på Helgeandsholmen som framfördes 1937. Detta förslag har ju också vunnit uppskattning från kännare av Helgeandsholmens historia.

Jag vill erinra om att doktor L. M. Bååth i en stockholmstidning den 16 januari 1921 skrev bland annat följande om Östbergs förslag: »Oöverträfflig är Östbergs behandling av den Tessinska stadsplanetankens arkitektoniska innebörd. En mästerlig behandling av natur och konst!»

De som menar att all bebyggelse på Helgeandsholmen ur estetisk synpunkt är olämplig kan således icke hämta stöd hos framstående arkitekter som dem jag äberopat, och man bör därför inte binda sig alltför hårt vid tanken på Gustav Adolfs torg. Om man närmare undersöker vilka förutsättningar det finns att lösa lokalfrågan på Gustav Adolfs

Anslag till utredning angående riksdagens hus m. m.

torg, tror jag för min personliga del att man tämligen snart skall komma underfund med att det blir ett ganska dyrt bygge. Enbart den tomt som staten nu förfogar över, där Skandinaviska banken tidigare hade sina lokaler, är ingalunda tillräcklig. Jag vill erinra om att detta riksdagshus har en yta på 100 × 60 meter. Det nya riksdagshuset kommer sannolikt inte, om det blir en nybyggnad, att kräva en mindre yta.

En förläggning till Gustav Adolfs torg betyder därför att man måste inlösa kvarteren runt omkring Skandinaviska bankens gamla fastighet, bl. a. Grängsbergsbolagets och Handelsbankens fastigheter, för att på det sättet få det utrymme som erfordras. Då är det inte uteslutet att en lokalisering till Gustav Adolfs torg leder till en kostnad som är minst dubbelt så hög som den man får om man behåller Helgeandsholmen.

Det är, herr talman, synpunkter av den arten som givetvis måste beaktas. Förvaltningskontorets styrelse skall självfallet pröva det nya projekt som bankoutskottet har redogjort för, men bankoutskottet uttalar sig även om vissa antikverade förslag. Jag för min del tolkar det så att bankoutskottet med sin skrivning avser Helgeandsholmen alternativt Gustav Adolfs torg och att övriga förslag inte ingår i den prövning, som bankoutskottet har avsett att styrelsen bör göra innan definitiv ställning tas beträffande vilken tomt det blivande riksdagshuset skall förläggas till.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr **HYLTANDER** (fp):

Herr talman! Jag önskar utredningen lycka till på den besvärliga vägen! Behovet av ett nytt riksdagshus är det ingen som bestrider, och jag har, herr talman, endast begärt ordet för att framföra några synpunkter på placeringen.

Jag ifrågasätter, om inte ett riksdagshus av den karaktär vi önskar bör ha

en viss monumental karaktär och jag föreställer mig att denna är svår att åstadkomma på vilken plats som helst; byggnaden bör ju helst vara friliggande. Detta skulle alltså vara ett skäl som talar för ett bibehållande av placeringen på Helgeandsholmen, antingen det blir fråga om en ombyggnad eller nybyggnad.

I det fallet tycks inte heller herr Lindholm och jag ha några skiljaktiga meningar, och jag skall därför inskränka mig till det anförda. Jag skulle bara vilja ifrågasätta, om vi inte missade en chans då Skandinaviska bankens hus var ledigt. Varför kunde inte riksbanken ha flyttat dit? Det har inte angivits några hållbara skäl mot en sådan lösning. Då hade det funnits möjligheter att lösa problemet för riksdagens del mycket enklare och snabbare och kanske utan att behöva låta utredningen snegla på så många alternativ. Dessutom hade vi sluppit diskussionen om de dyra skyltarna och andra inrättningar i huset vid Gustav Adolfs torg.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Herr **LUNDBERG** (s):

Herr talman! När man ser de första planerna på ett nytt riksdagshus ta gestalt och vet att vi står i begrepp att anslå en miljon kronor till utredningsarbetet, så ställer man sig frågan: Vad kommer slutsumman att uppgå till? Har vi verkligen möjligheter att planera för ett monumentalhus eller bör vi inte låta utredningen, med beaktande av det föreliggande ekonomiska läget, försöka få fram praktiska lokaler där riksdagens ledamöter kan vistas och arbeta på ett hyggligt sätt? Jag är rädd för att denna utredning skall framlägga förslag som kommer att kräva mycket stora utgifter av samhället — det blir kanske inte fråga om något tiotal miljoner utan om ett hundratal miljoner eller mer. Under sådana förhållanden vill jag understryka vikten av att man mycket noga planerar utredningen och hål-

Anslag till utredning angående riksdagens hus m. m.

ler den inom rimliga gränser. Den fråga det här gäller har jättedimensioner, och man blir onekligen betänksam inför vad man ger sig in på. Jag vill därför än en gång starkt poängtera betydelsen av planering.

Med adress till det nya förvaltningskontoret vill jag sedan säga att jag innerligt hoppas att man där mer än vad hittills skett skall ta hänsyn till riksdagsmännens arbetsmöjligheter här i huset. Sedan förvaltningskontoret kom till har vi blivit av med vårt gamla justeringsrum, och det har i detta våningsplan även företagits en del andra omändringar som gör att kammarens ledamöter snart bara har plenisalen att vistas i. Jag vill rikta en allvarlig vädjan till förvaltningskontoret att i fortsättningen på ett bättre sätt än hittills beakta riksdagsmännens krav på arbetsutrymmen.

Vi skall akta oss för att tillskapa ett nytt ämbetsverk här i huset. Riksdagshuset skall vara till för riksdagsmännen, inte för något annat. Jag skulle därför önska att förvaltningskontoret exempelvis tillvaratar våra vaktmästares erfarenheter i stället för att anställa personal utifrån, som inte har möjligheter att tillmötesgå riksdagsmännens berättigade önskemål och krav.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är något förvånad över herr Lundbergs kritik mot förvaltningskontorets sätt att arbeta. Om herr Lundberg studerar vad som skett skall han finna att riksdagens ledamöter sedan förvaltningskontoret började sin verksamhet har fått avsevärt bättre arbetsmöjligheter här i huset än tidigare. Visserligen har inte önskemålet om ett rum åt varje ledamot kunnat tillgodoses, men det är ändå ett betydande antal nya rum som har ställts till förfogande.

Vidare har vi fått gehör för förslaget att de utväxter på partikanslierna som funnits här i huset skall förläggas till Rosenbad. Därigenom blir ytterligare rum disponibla för riksdagens ledamöter.

Den verksamhet som förvaltningskontoret hittills har bedrivit har siktat till att öka både den enskilde riksdagsledamotens trivsel och hans möjligheter att fullgöra sitt riksdagsmannaupdrag.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag har påpekat är att det fanns ett justeringsrum just om hörnet till vänster när man går ut från plenisalen till trapphallen. Nu ligger protokollen och slänger inne i skrivrummet vid postkontoret. Var det någon nytta med den ändringen?

Vi hade också ett skrivrum intill plenisalen. Det är klart att många vill spela schack och annat, men jag tror att det är viktigare att åtminstone det här våningsplanet står fritt till ledamöternas disposition. Jag hälsar givetvis med tillfredsställelse att partikanslierna i största möjliga utsträckning kommer ur detta hus, men då skall inte rummen fyllas med andra tjänstemän.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det intill plenisalen fanns ett skrivrum, där tio skrivmaskiner var placerade. Vi trodde emellertid att det var en behaglig gärning att i stället ordna med två rum där dessa tio skrivmaskiner bättre kan spridas ut. Visserligen blir gångtiden cirka en minut längre fram och tillbaka än till det gamla rummet, men jag tror uppriktigt sagt, herr talman, att man här i huset förspiller många minuter på mindre betydelsefulla ting. Dessutom har det ställts in två skrivmaskiner även i det gamla rummet.

Förändringen måste alltså betyda en ökad service och inte tvärtom, såsom herr Lundberg ville göra gällande.

Anslag till utredning angående riksdagens hus m. m.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag tror att riksdagen och riksdagens förvaltningsorgan alltför länge har sysslat med diskussioner om var skrivrummen skall ligga, var justeringsrummen skall vara placerade, om partikanslierna skall ligga kvar här i huset, om vi skall ha så eller så många telefoner eller så och så stora riksdagsbänkar. Det är bra att man nu med vissa undantag har kommit över från sådana rätt meningslösa debatter till ett litet större perspektiv och på fullt allvar diskuterar det som för bara ett och ett halvt år sedan nästan var något av ett fullt ord, nämligen att det behövs ett nytt riksdagshus för att lösa alla de problem som under hand aktualiserats.

Jag har inte så mycket att invända mot vad herr Lindholm här sade. Bara på en punkt vill jag göra en kommentar. I sitt resonemang om den arkitektoniska och stadsplanemässiga utformningen av området tog herr Lindholm såsom utgångspunkt uttalanden från diverse arkitekter som menade, att det bör finnas bebyggelse på Helgeandsholmen. Ja, många arkitekter har ansett detta, men det finns även de som hävdar, att Helgeandsholmen skulle göra sig bäst helt utan bebyggelse. Då skulle den bakomliggande monumentala bebyggelsen — framför allt Slottet — komma bättre till sin rätt. Men den debatten är ju litet grand passerad. Nu har vi det stora granitpalatset här på Helgeandsholmen. Ingen kan säga att riksdagshuset är särskilt vackert, men jag tror att många tycker att det har ett kulturhistoriskt värde, som gör att man inte utan vidare kan från snävt tekniska utgångspunkter bedöma frågan, om huset skall tas bort eller inte.

Samtidigt är det klart att det vid denna utredning ganska säkert kommer att visa sig, att den bästa lösningen på problemet är att bygga ett nytt riksdagshus. Då bör man inte — och det har också bankoutskottet sagt ifrån — vara bunden till att detta hus skall ligga

här på Helgeandsholmen, ty därmed har man tagit ställning även till rivningsfrågan. Då måste ju det nuvarande riksdagshuset rivras.

Jag tycker därför att vi måste föra en förutsättningslös diskussion. Det är visserligen riktigt att det förutom rivningsmöjligheten inte finns så många andra alternativ — placeringen vid Gustav Adolfs torg är förmodligen den enda tänkbara — men den möjligheten bör utredas. I det sammanhanget sade herr Lindholm, och det var närmast det som uppkallade mig, att den estetiska utformningen fick bli en senare fråga. Nu skulle man främst syssla med de ekonomiska och tekniska detaljerna.

Det är väl i och för sig en riktig tågordning, men om det enda alternativet till Helgeandsholmen är Gustav Adolfs torg, så måste riksdagen, såvitt jag förstår, handla ganska snabbt. På många håll inom Stockholms stad och bland dem som har intressen knutna till stadsplanen för Nedre Norrmalm råder redan ganska stor otålighet över att stadsplanen inte har blivit beslutad, och jag tror inte att man är benägen att vänta särskilt mycket längre, utan vill ha ett beslut snarast. I varje fall önskar man något slags meningsyttring från riksdagen, som visar om vi menar allvar med våra planer på att bygga ett riksdagshus vid Gustav Adolfs torg.

Därför tycker jag att det är riktigt att ta upp den estetiska och stadsplanemässiga aspekten på frågan, alltså inte den arkitektoniska om hur huset skall se ut, även om givetvis också därvidlag estetiska synpunkter kommer in. Enligt min mening bör riksdagen ta upp konkreta förhandlingar med Stockholms stad så snart som möjligt, innan det blir för sent.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Jag tror att riksdagens förvaltningskontor följer en riktig linje i fråga om var riksdagsbyggnaden bör vara belägen o. s. v., men i övrigt vill

Ökat djurskydd

jag nog instämma med herr Lundberg. Jag begärde sålunda ordet närmast för att säga följande.

Jag har varit 12 år här i riksdagen, men så dåliga arbetsförhållanden för den enskilde riksdagsmannen som nu har jag inte upplevat tidigare. Det finns i praktiken inga andra platser där man under pågående plena kan skriva repliker eller arbeta än trapporna. Jag kan inte förstå varför administrationen skall få breda ut sig så som nu sker.

Jag tycker att större delen av riksdagens administrativa organ inklusive dess förvaltningskontor skulle kunna flytta till Rosenbad eller något annat ställe där staten har lokaliteter. Enligt min uppfattning har också riksdagskanslierna brett ut sig alldeles för mycket och jag anser att det skulle räcka med en kontaktman här i riksdagshuset. Vi riksdagsmän måste ju vara här för att kunna rösta, men under tiden måste vi också förbereda anföranden och arbeta med andra angelägenheter.

Förhållandena tycks bli värre dag för dag. Vi utlovas förbättringar, men man har anledning hysa bekymmer när det för varje dag blir allt besvärligare att vara riksdagsman.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 20

Föredrogs vart för sig

bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 16 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den

29 maj 1964 (nr 321) om kommunal trafikövervakning;

andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1966 vid dess femtionde sammanträde fattade beslut; samt

tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner angående flyttning av stoftet efter politisk flyktning.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 21**Ökat djurskydd**

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om ökat djurskydd.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Fröken SANDELL (s):

Herr talman! Jag kan vara överens med utskottet om att det i många fall säkerligen brister i de lokala myndigheternas handhavande av tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad och att det torde behövas en personell upprustning för att djurskyddets intressen skall kunna hävdas. Men jag vill ändå, utan att ställa något yrkande, förklara att jag solidariserar mig med motionären när han framhåller att det också kan vara skäl i att undersöka om inte djurskyddslagstiftningen skulle kunna skärpas, så att ingripande kunde ske på ett tidigare stadium när det förekommer vanvård och misshandel av djur. Jag säger detta bl. a. på grund av att det i mitt eget län nyligen varit ett sådant fall av djurplågeri, som har upprört sinnen och kommit oss att fråga, om det inte skulle vara möjligt att ingripa på ett tidigare stadium.

Interpellation ang. explosionsolyckorna inom sprängämnesindustrin

Jag har emellertid för någon vecka sedan riktat en interpellation i frågan till justitieministern, och jag ber att få återkomma i ärendet när den interpellationen besvaras.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 22

Föredrogs vart för sig

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om domstolsprövning av körkortsindragning, och

nr 4, i anledning av väckt motion om uppskov med övergången till högertrafik; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner angående information om sociala förmåner samt om samhällets verksamhet m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 23**Interpellation ang. explosionsolyckorna inom sprängämnesindustrin**

Ordet lämnades på begäran till

Herr JANSSON (k), som yttrade:

Herr talman! Den nyligen inträffade sprängningsolyckan i Gyttorp, där två arbetare omkom, har gett ökad aktualitet åt kravet på översyn av skyddsbestämmelserna för tillverkning av sprängämnen.

Olyckorna inom denna industri tycks återkomma med viss regelbundenhet. I oktober 1964 inträffade en annan svår olycka i Gyttorp varvid 8 personer omkom, ett 30-tal skadades och materiella värden för cirka 2 miljoner kronor förstördes. En annan svår olycka i Gyttorp inträffade i januari 1954 då ett presshus för dynamittillverkning flög i luf-

ten och fyra personer omkom och elva skadades.

Flertalet av explosionsolyckorna inom denna industrigren har inträffat i Bofors. Den allvarligaste explosionen skedde den 17 december 1940, då elva personer dödades och 37 skadades. Under 1953 inträffade sex olyckor i Bofors. Vid en av dessa fick fyra män sätta livet till. Under 1954 förekom två olyckor. Vid den första av dem omkom två män och tio skadades. Vid en explosion i april 1955 omkom en kvinnlig anställd.

Den senast inträffade explosionen i Gyttorp inträffade i ett s. k. knådhus, där man tillverkade dynamit av den speciellt kraftiga typ som används vid sprängningar av kraftverks- och vägbyggen. Orsaken till olyckan är föremål för utredning, men torde komma att försvåras av att ingen av de i byggnaden sysselsatta överlevde.

Till de fakta som lämnats om övriga omständigheter kring olyckan hör att det var 300 kg dynamit som exploderade och att det i ett näraliggande s. k. tvätthus, vilket också skadades, förvarades 1 000 kg nitroglycerin, som har tio gånger så stark sprängeffekt som dynamit. I näraliggande packhus fanns även stora förråd av dynamit.

Skyddsbestämmelserna vid Gyttorp har i samband med tidigare olyckor varit föremål för omfattande diskussion och kritik. Från arbetarhåll framfördes i samband med olyckan i oktober 1964 den uppfattningen att säkerhetsbestämmelserna kringgicks, och 15 skyddsombud vid fabriken hotade den gången med att säga upp sig om inte vissa av dem preciserade förändringar kom till stånd.

Den kritik som från de anställdas sida den gången riktades mot företagsledningen angående allmän vårdslöshet med säkerhetsföreskrifterna innehöll bl. a. följande påståenden:

1. att alltför stora och onödiga anhopningar av sprängämnen förvarades

Interpellation ang. explosionsolyckorna inom sprängämnesindustrien

på fabriksområdet och att transporter-
na inom området var otillfredsstäl-
lande;

2. att alltför farlig experimentverk-
samhet pågick;

3. att tempot i fråga om arbetstakten
var alltför uppdrivet och att ackords-
jäkt och tidsstudier minskade säkerhe-
ten;

4. att nödvändiga medel för att säkra
säkerhets- och skyddskraven inte ställ-
des till förfogande av företaget.

Det är mig obekant vilka resultat som
utredningen efter olyckan i oktober
1964 kom fram till. I ett interpellations-
svar som gavs av socialministern den
10 november 1964 i andra kammaren
framhöll han bl. a. »att då det gäller
olyckor av detta slag får ingen möda
sparas av företagen, de anställda, ve-
derbörande inspektionsorgan och myn-
digheter för att inte endast söka klar-
göra orsakerna till det inträffade utan
så långt det är möjligt med gemensam-
ma ansträngningar söka förbättra sä-
kerhetsanordningarna».

Genom den senast inträffade olyckan
har frågan om undersökningsresultaten
från olyckan 1964 även fått aktualitet,
framför allt huruvida en grundlig un-
dersökning kom till stånd, vilka kon-
kreta åtgärder denna resulterade i och
huruvida man från företagsledningens
sida genomfört eventuellt rekomen-
derade åtgärder för att förbättra säker-
heten.

De upprepade olyckorna gör det nöd-
vändigt med en översyn av frågan vilka
inspektionsorgan som bör ha överin-
seende över denna industri. Yrkesin-
spektionen bör vara den instans som
handlägger skyddsfrågorna på områ-
det, och kontrollen måste bli ytterst
rigorös. Tillståndsgivningen i fråga om
sprängämnestillverkning är av allt att
döma mogen för en grundlig översyn.
Det förefaller som om sprängämnesin-
spektionen allttjämt saknar kapacitet för
att klara sin svåra uppgift. Om förkla-
ringen därtill är en alltför stor anhop-

ning av arbete eller annan brist i orga-
nisationen, ger detta ökad näring åt
kravet om att allt arbetarskydd och all
yrkesinspektion samordnas under ett
och samma organ, arbetarskyddsstyrel-
sen.

Med hänvisning till det anförda an-
håller jag om kammarens tillstånd att
till statsrådet och chefen för socialde-
partementet få ställa följande frågor:

1. Vill statsrådet belysa de undersök-
ningar och åtgärder som följde på Gyt-
torpsolyckan i oktober 1964?

2. Har de upprepade explosionsolyck-
orna inom sprängämnesindustrien gett
anledning till överväganden om föränd-
ringar när det gäller säkerhetsbestäm-
melserna, tillståndsgivningen och yr-
kesinspektionens organisation?

3. Vill statsrådet belysa vad som gen-
om undersökningar framkommit i frå-
ga om olyckan den 22 februari 1967?

Denna anhållan bordlades.

§ 24

På förslag av herr förste vice talman-
nen beslöt kammaren nu kl. 14.52 att
ajournera sina förhandlingar till kl.
16.00 för att bereda bevillningsutskot-
tet tillfälle att sammanträda.

§ 25

Då förhandlingarna kl. 16.00 åter-
upptogs anmäldes till bordläggning
bevillningsutskottets memorial nr 10,
med föranledande av kamrarnas skilj-
aktiga beslut rörande utskottets betän-
kande nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
angående ändring i förordningen den
1 december 1959 (nr 507) om allmän
varuskatt, m. m., jämte i ämnet väckta
motioner, såvitt propositionen och mo-
tionerna hänvisats till bevillningsut-
skottet.

§ 26

Anmäldes och godkändes följande
förslag till riksdagens skrivelser till
Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser ändrad fördelning av ärenden mellan vissa departement;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till kommun- och samfärdsdepartementet m. m.;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till finans- och ekonomidepartementet m. m.;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till handelsdepartementet m. m.;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till inrikesdepartementet m. m.; och

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till vissa statsdepartement m. m., i vad propositionen avser anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar;

från sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottet;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten jämte i ämnet väckta motioner;

från första lagutskottet:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal; och

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den

29 maj 1964 (nr 321) om kommunal trafikövervakning; samt

från andra lagutskottet:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner.

§ 27

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts sex enkla frågor, nämligen av:

herr *Gustavsson* i Ängelholm, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående utnyttjandet av exportindustriens investeringsfonder,

herr *Nordstrandh*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående verksamheten inom planeringsrådet för utbildningsfrågor,

herr *Wiklund* i Stockholm, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående socialhjälp till anhörig vid familjeförsörjares intagning på kriminalvårdsanstalt, nykterhetsvårdsanstalt eller mentalsjukhus,

herr *Sjöholm*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående uppgift å debetsedel om tillgodoräknad pensionspoäng,

herr *Sjöholm*, till herr statsrådet Lundkvist angående ledamotskap i kommunala nämnder, och

herr *Lorentzon*, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående risker vid användande av anti-biotika vid uppfödning av djur inom livsmedelsindustrien.

§ 28

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.04.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 23 februari

Kl. 16.30

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmanen.

§ 1

Föredrogs bevillningsutskottets memorial nr 10, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet.

Sedan kammaren på framställd proposition bifallit utskottets hemställan om memorialets företagande till avgörande efter allenast en bordläggning, lades den i memorialet gjorda anmälan till handlingarna.

§ 2

Föredrogs den av herr *Jansson* vid kammarens sammanträde på förmiddagen denna dag gjorda, men då bord-

lagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående explosionsolyckorna inom sprängämnesindustrien.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet.

§ 4

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.32.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 24 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 16 in-
nevarande februari.

§ 2

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av motioner om
ändrad ordning för väckande av mo-
tioner,

nr 15, i anledning av motioner an-
gående riksdagsledamöternas möjlighe-
ter att vinna tillträde till utskottens
sammanträden,

nr 16, i anledning av motion om möj-
lighet för statsråd att delta i samman-
träden med riksdagens utskott,

nr 17, i anledning av motioner om
offentliga förhör i riksdagens utskott,

nr 18, i anledning av motioner om
särskilda åtgärder för tillkännagivande
av yrkanden som framställs först under
överläggning i kammare,

nr 19, i anledning av motion angå-
ende besvarandet av interpellationer,

nr 20, i anledning av motion om in-
tagande i riksdagsstadgan av föreskrif-
ter om anförandenas längd i frågede-
batter, och

nr 21, i anledning av motioner angå-
ende måltidsraster vid arbetsplenum i
riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande utgifterna för bud-
getåret 1967/68 inom justitiedeparte-
mentets verksamhetsområde jämte i äm-
net väckta motioner,

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande utgifterna för bud-

getåret 1967/68 inom utrikesdeparte-
mentets verksamhetsområde jämte i
ämnet väckt motion,

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande utgifterna för bud-
getåret 1967/68 inom ecklesiastikdepar-
tementets verksamhetsområde jämte i
ämnet väckta motioner,

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen gjorda fram-
ställning angående stat för statens all-
männa fastighetsfond för budgetåret
1967/68, och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående försäljning av
vissa allmänna arvsfonden tillfallna
fastigheter;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner
om gemensam beteckning för chefsdo-
mare i underrätt,

nr 7, i anledning av väckt motion
om sänkning av myndighetsåldern,

nr 8, i anledning av väckta motioner
om översändande av pass genom post-
verket, och

nr 10, i anledning av väckta motioner
om dels översyn av lagstiftningen om
förtal, dels om översyn av lagstadgan-
det om förtal av avliden;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner
om höjning av de allmänna barnbidra-
gen, m. m.,

nr 4, i anledning av väckta motioner
om det inkomstprövade tillägget till
studiebidrag,

nr 5, i anledning av väckta motioner
om höjning av studiebidrag, m. m., och

nr 6, i anledning av väckta motioner
om frivillig försäkring för tilläggssjuk-
penning vid barnsbörd i vissa fall;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner om skydd för enskild markägare mot skadeverkningar av långvarigt provisoriskt byggnadsförbud,

nr 6, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen om sammanföring av samfälld vägmark och av järnvägsmark med angränsande fastighet m. m.,

nr 7, i anledning av väckta motioner om särskild styrelse för lappfonden, och

nr 8, i anledning av väckta motioner om höjning av maximihastigheten för fordon med släpvagn; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 3, med anledning av väckt motion om fria lördagar för värnpliktiga.

§ 3

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 73, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1966 vid dess femtionde sammanträde fattade beslut.

§ 4

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts skrivelse och proposition överlämnats till kammaren:

nr 29, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling, och

nr 37, angående utbyggnad av systemet med växtförädlingsavgifter, m. m.

Nämnda skrivelse och proposition bordlades.

§ 5

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Björkman*, till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående utbetalning före påsk av de statsanställdas löner, och

herr *Wennerfors*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående rätten att medföra barnvagn å statens järnvägars bussar.

§ 6

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.01.

In fidem
Sune K. Johansson